Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

12 октябрь, пайшанба, 1995 йил
Сотувда эркин нархда. № 198 (1200)

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА УЧРАШУВ

11 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси раиси В. Чжен Буюк Британиянинг Марказий Осиё Инвестиция компанияси етакчи мутахассислари сэр Брайан Картлиж ва Чарльз Эндрю Фаулер бошчилигидаги делегация аъзолари билан учрашди.

Бош вазир ўринбосари меҳмонларга мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, айниқса, хусусийлаштириш жараёнида эришилаётган ютуқлар ҳақида сўзлаб берди.

Сэр Брайан Картлиж республикамиздаги хусусийлаштириш жараёнига, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш борасида қилинаётган ишларга юқори баҳо берди. У Марказий Осиё Инвестиция компанияси айни пайтда Ўзбекистон иқтисодиётига сармоя сарфлаш дастурини ишлаб чиққанини маълум қилди. Бу сармоялар асосан, қурилиш, озиқ-овқат ҳамда енгил саноат тармоқларига йўналтирилади.

Музокаралар чоғида Ўзбекистон билан Марказий Осиё Инвестиция компанияси ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш билан боғлиқ бошқа масалалар ҳам муҳокама қилинди.

(ЎзА).

Иштихон туманидаги Анорхон Йўлдошева бошлиқ «Оққурғон» деҳқон хўжалигининг 20 гектар ери бор. Шундан атиги 2 гектари суғориладиган майдон бўлиб, қолгани лалми ерлардан иборат. Оилавий деҳқон хўжалиги аъзолари бу йил лалмикор ерлардан яхшигина буғдой олишди. 2 гектар майдондаги токзор ва 2 гектарлик боғдан, кунгилдагидек ҳосил кўтарилди.

СУРАТДА: деҳқон хўжалиги бошлиғи А. Йўлдошева.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Ҳ. НАЗИРОВНИ (ҲАКИМ НАЗИР) ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик ҳалол меҳнати, болалар адабиётини ривожлантиришга қўшган салмоқли ҳиссаси ҳамда ижтимоий ҳаётда фаол иштирок этаётгани учун Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ҳаким Назиров (Ҳаким Назир) Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 11 октябрь.

ТОШКЕНТДА ЕХҲТнинг МИНТАҚАВИЙ БЮРОСИ ОЧИЛДИ

10 октябрь куни Тошкентда Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Марказий Осиёда алоқа бўйича минтақавий бюроси расмий очилиш маросими бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов мамлакатимизда ЕХҲТ минтақавий бюроси очилиши мамлакатимизнинг ушбу обрўли халқаро ташкилот билан ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлашга хизмат қилишини таъкидлади.

ЕХҲТ бош котиби Вильгельм Хойнк Марказий Осиёда хавфсизлик ва барқарорликни таъминлашда минтақа давлатлари билан ҳамкорлик муҳим аҳамиятга эга эканини қайд этди. ЕХҲТнинг Тошкентдаги бюроси бу ҳамкорликнинг самарали бўлишига хизмат қилишини таъкидлади.

Ваколатхонанинг очилиш маросимида БМТнинг Ўзбекистондаги доимий вакили Холид Малик иштирок этди.

(ЎзА).

ФАОЛЛАР ЙИҒИЛИШИ

Бухоро вилояти фаолларининг ўтган тўққиз ой иш якунлари ва вилоятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш масалаларига бағишланган йиғилиши бўлди.

Унда ўтган даврда бу борада муайян ишлар амалга оширилгани, жумладан, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш анчагина кўпайгани таъкидланди. Айни вақтда чорвачиликни ривожлантиришда оқсашга йўл қўйилаётгани, Жондор ва Ғиждувон туманларида гўшт етиштириш, Шофиркон ва Когон туманларида эса сут етиштириш камайганига эътибор қаратилди. Чорва қишловига тайёргарлик ҳам кўнгилдагидек эмас. Кузги ғалла экишда сусткашликка йўл қўйилмоқда. Бу камчиликларга тезда барҳам берилиши даркор.

Йиғилишда пахта йиғим-теримини жадаллаштириш, бунинг учун мавжуд барча воситалардан унумли фойдаланиш масалалари ҳам кўриб чиқилди.

Бухоро вилояти ҳокими М. Раҳмонов йиғилишда сўзга чиқди.

(ЎзА).

ЯПОНИЯ ҲУҚУҚШУНОСЛАРИ ТАШРИФИ

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Япония Адлия вазирлиги расмий делегацияси 9 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси бош прокурори Б. Мустафоев билан учрашди.

Б. Мустафоев меҳмонларга Ўзбекистоннинг ҳуқуқий янгиланиш сиёсати, қонун устуворлиги йўлида, жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши курашда амалга оширилаётган ишлар, келажакдаги режалар ҳақида сўзлаб берди.

Япония делегацияси раҳбари Хидзо Макута ўз мамлакатидаги ҳуқуқий аҳвол, қонунчиликдаги муҳим жараёнлар, ҳуқуқни муҳофаза этувчи идоралар фаолияти хусусида сўзлаб, Ўзбекистон билан Япония ҳуқуқ-тартибот органларининг ўзаро ахборот алмашиши, тажрибаларни ўртоқлашиши фойдали бўлишини таъкидлади.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси ва Япония Адлия вазирлиги ўртасидаги ҳамкорликни йўлга қўйиш билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди.

(ЎзА).

ХИТОЙ МУСТАҚИЛЛИК КУНИГА БАҒИШЛАНДИ

Тошкентдаги «Тошинтерм» Ўзбекистон-Хитой қўшма корхонасида Ўзбекистон Республикаси халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий уюшмаси ҳамда «Ўзбекистон-Хитой» дўстлик жамияти ташаббуси билан Хитой Халқ Республикаси мустақиллиги эълон қилинганининг 46 йиллигига бағишланган тадбир ўтказилди.

Унда Республикамиз давлат ва жамоат арбоблари, ХХР элчихонаси ходимлари, Тошкентда таҳсил олаётган хитойлик талабалар иштирок этди.

Халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий уюшмаси раиси М. Мирқосимов, «Тошинтерм» қўшма корхонаси раиси С. Султонов меҳмонларни ХХР миллий байрами — Мустақиллик куни билан қутлади.

Маросим иштирокчилари Хитой Халқ Республикаси ҳаёти ҳақида ҳикоя қилувчи фотокўргазма билан танишдилар.

Тадбирда Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги Муваққат ишлар вакили Тянь Ши Хуэи иштирок этди.

(ЎзА).

РЕЖА — ЧЕГАРА ЭМАС

БОЁВУТ тумани пахтакорлари давлатга саноат хомашёси сотиш режасини Сирдарё вилоятида биринчи бўлиб уддаладилар

ТУМАН меҳнаткашлари шу кунгача қабул пунктларига 44.000 тонна пахта топширишди. Чўл шароитида ҳосилдорлик 26 центнерга етказилди. етиштирилган хомашёнинг 40.000 тоннаси юқори навларга сотилди.

Йиллик режанинг барвақт бажарилишида «1-Май», А. Навоий номли жамоа хўжаликлари қўшган ҳисса, айниқса, салмоқли бўлди. Шунингдек, «1-Боёвут», «Тараққиёт», Т. Латипов номли, Ш. Рашидов номли, «Наврўз», «3-Боёвут», У. Юсупов номли, «Деҳқонобод» каби хўжалик деҳқонлари ҳам туманнинг умумий пахта хирмонига барака киритдилар.

Бир қатор хўжалик, бўлим ва бригада жамоалари бу йил 40 центнерлик хирмон учун кураш ташаббусини бошлаб берган эдилар. Музаффар Сафаров, Усмонхон Эшонхонов, Нишонбой Жалилов, Турсунқул Абдуқодиров раислик қилаётган бўлим ва ширкатлар уюшмаси, Қаҳҳор Пиримқулов, Ҳасан Ҳайдаров, Хорим Эшназаров, Облоқул Аҳмедов, Тошпўлат Шокиров, Маҳмуд Холматов, Неъмат Норматов, Шокир Солиҳов, Ваҳоб Ёрбеков, Эгам Мустафоқулов, Неъмат Жабборов сингари тажрибали механик-хайдовчиларнинг ҳар бири шу кунгача терган пахта 180-220 тоннага етди.

Республика Вазирлар Маҳкамасининг бу йилги пахта ҳосилини эрта муддатларда нобуд қилмай йиғиб териб олиш тўғрисидаги қарорига қатъий амал қилингани кунлик суръатга қанот бахш этди. Механик ҳайдовчилар, чевар теримчи ва ҳашарчиларга ҳар беш кунда иш ҳақи тўлаб борилди. Терим натижаларига ҳар ўн кунда якун чиқарилиб, энг юқори кўрсаткичга эришган хўжалик, ташкилот, ҳашарчи ва мактаб ўқувчилари белгиланган шартларга кўра рағбатлантириб борилди.

— Йиллик режа биз учун чегара эмас, — дейди туман ҳокими А. Пиримқулов. — Чунки, ҳали далаларда ҳосил мўл. Яна давлатга камида 6.000 тонна хомашё етказиб бериш имкониятига эгамиз.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ШИРКАТ УЮШМАСИ РАИСИ — МАКТАБНИНГ БОШ ДИРЕКТОРИ

Бир вақтлар мактабларга оталиқ ёрдами кўрсатишни яхшилаш мақсадида ҳар бир хўжалик раҳбари ўз ҳудудидаги мактабда жамоатчилик асосида ота-оналар қўмитаси раиси вазифасини ҳам бажарарди. Зафаробод тумани ҳокими бу умумий қоидага ўзига хос янгилик киритди. Унинг қарорига асосан эндиликда тумандаги ҳар битта ширкат уюшмаси раиси бевосита ўз ҳудудидаги умумтаълим мактабининг бош директори ҳисобланадиган бўлди.

Ҳ. НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ВИНКЛЕР» ХОРАЗМГА КЕЛДИ

Хонқа дон маҳсулотлари ҳиссадорлик жамияти қошида янги нон комбинати ишга тушди. Германиянинг «Винклер» фирмаси ускуналари билан жиҳозланган бу корхонада бир кеча-кундузда 8 тонна ун қайта ишланиб, 12 турдаги нон ва нон маҳсулотлари тайёрланади.

РЕСПУБЛИКАДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1995 ЙИЛ 11 ОКТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(ФОИЗ ҲИСОБИДА)

биринчи устун — вилоятлар, иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта, учинчи устун — мавсум бошидан буён

Андижон	**0,43**	**104,87**
Хоразм	1,13	95,94
Наманган	0,50	91,85
Фарғона	1,03	90,16
Бухоро	1,11	86,92
Навоий	1,70	86,63
Тошкент	2,10	78,63
Қашқадарё	1,89	77,66
Қорақалпоғистон Республикаси	1,31	72,07
Сурхондарё	1,26	71,28
Самарқанд	1,68	70,34
Сирдарё	2,07	66,61
Жиззах	2,08	64,86
Республика бўйича	1,40	81,02
1994 йилда	2,00	71,20

ШУ ЖУМЛАДАН ИНГИЧКА ТОЛАЛИ ПАХТА (ТОННА)

Сурхондарё	1019	36770
Қашқадарё	277	9236
Республика бўйича	1296	46006
1994 йилда	1956	52600

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида 1995 йил 10 октябргача бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банклари иштирок этди.

Сотув ҳажми 28,28 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати — 33,40 сўм даражасида қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1995 йил 11 октябрдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади. *)

1 Австралия доллари	25,39
1 Австрия шиллинги	3,36
1 Англия фунт стерлинги	52,86
10 Бельгия франки	11,46
1 Голландия гульдени	21,04
10 Греция драхми	1,43
1 Дания кронаси	6,06
1 АҚШ доллари	33,40
1 Миср фунти	9,84
1 Ирландия фунти	53,94
1 Исландия кронаси	0,52
10 Испания песети	2,72
100 Италия лираси	2,08
1 Канада доллари	25,01
1 Кувайт динори	111,56
100 Ливан фунти	2,08
1 Германия маркаси	23,57
1 Норвегия кронаси	5,33
10 Португалия эскудоси	2,24
1 Сингапур доллари	23,41
1000 Туркия лираси	0,67
1 Финляндия маркаси	7,80
1 Франция франки	6,72
1 Швеция кронаси	4,89
1 Швейцария франки	29,12
1 ЭКЮ	43,15
10 Япония иенаси	3,33
1000 Россия рубли	7,43
1 Эстония кронаси	2,96
1000 Украина карбованеци	0,19
1 Латвия лати	62,20
1 Литва лити	8,35
1 Қозоғистон тенгеси	0,55
1 Молдова лейи	7,37
1000 Беларусь рубли	2,90

Марказий банк 1995 йил 11 октябрдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси махсус пул алмаштириш пунктларида фойдаланиш учун нақд АҚШ долларининг қуйидаги тижорат қийматини белгилади:

— сотиб олиш қиймати: 1 АҚШ доллари — 33,40 сўм.

— сотиш қиймати: 1 АҚШ доллари — 33,40 сўм.

Хорижий валютани сотиш чоғида сўм билан воситачилик ҳақи олинади.

*) — Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сўзи" ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ЎРНИГА ЎРИН

Андижон вилоятининг «Бўстон» ширкатлар уюшмасидаги «Олчазор» ширкатининг Равшанбек Ўринов бошлиқ жамоаси ғаллакорлари кузги дон экиш режасини бажарди.

100 гектар майдонга буғдойнинг тезпишар ва серҳосил нави экилди. Уруғ асосан сабзавот ҳамда дон учун экилган маккажўхоридан бўшаган ерларга қадалди.

МУЗЕЙДА ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА

Самарқанддаги Акмал Икромов номли Ўзбекистон халқлари маданияти ва санъати тарихи музейида халқаро техник кўргазма очилди.

Унда Америка Қўшма Штатларининг «Моторолла» корпорацияси маҳсулотлари, Япониянинг Качаку фирмасида чиқариладиган нусха кўчириш машиналари, кичик босмахона ускуналари ва радиоалоқа тизимлари намойиш этилмоқда. Кўргазма самарқандлик ишбилармон ва тадбиркорларнинг чет эл фирмалари билан яқин алоқалар ўрнатишида ўзига хос ўрин тутиши шубҳасиздир.

БЕРУНИЙДА СУПЕРМАРКЕТ

Беруний шаҳрида супермаркет очилди. Савдо маркази пештахталарига оддий рўзғор буюмларидан тортиб замонавий видео ва аудио аппаратларигача — мингдан зиёд маҳсулот қўйилган.

Янги супермаркетнинг фойдаланишга топширилиши меҳнаткашларнинг кенг истеъмол буюмларига бўлган талабини қондириш билан бирга савдо хизмати кўрсатиш маданиятини юксалтиришга ҳам хизмат қилади.

ЗИРАБУЛОҚҚА КЎЯЧИЛИКНИНГ НАЗАРИ ТУШГАН

Зирабулоқ — Ўзбекистон давлат темирйўллар ҳиссадорлик компаниясининг Бухоро бўлимига қарашли бекатлардан. Бу ерда Оқтош шаҳри, Нарпай ва Хатирчи туманларининг 200 мингдан зиёд аҳолисига темирйўл хизмати кўрсатилади. Шу йилнинг етти ойи мобайнида зирабулоқлик темирйўлчилар 55 минг тонна юкни ўз эгаларига жўнатишди, ва 50 минг тонна турли халқ истеъмоли, саноат ва қурилиш молларини қабул қилиб олдилар.

СУРАТДА: тепловоз машинисти Шуҳрат Раҳматов.

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ҲУРМАТЛИ МУШТАРИЙЛАР!

«Халқ сўзи» газетасига 1996 йил учун обуна бошланди. Газетамиз келгуси йил ҳам одатдагидек ҳафтада беш марта нашр қилинади.

ОБУНА БАҲОСИ

РЕСПУБЛИКА ВИЛОЯТЛАРИДА ВА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДА

Якка тартибдаги обуначилар учун:
1 ойга 99.25 сўм, 3 ойга 297.75 сўм, 6 ойга 595.50 сўм, 12 ойга 1191.00 сўм.

Ташкилотлар учун:
1 ойга 129.55 сўм, 3 ойга 388.65 сўм, 6 ойга 777.30 сўм, 12 ойга 1554.60 сўм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА

Якка тартибдаги обуначилар учун:
1 ойга 72 сўм, 3 ойга 216 сўм, 6 ойга 432 сўм, 12 ойга 861 сўм.

Якка тартибдаги обуначилар обунани абонент қутиларига расмийлаштирган ҳолларда:
1 ойга 56 сўм, 3 ойга 163 сўм, 6 ойга 336 сўм, 12 ойга 672 сўм.

Ташкилотлар учун:
1 ойга 155 сўм, 3 ойга 423 сўм, 6 ойга 801 сўм, 12 ойга 1555 сўм.

Ташкилотлар обунани абонент қутиларига расмийлаштирган ҳолларда:
1 ойга 106 сўм, 3 ойга 318 сўм, 6 ойга 636 сўм, 12 ойга 1272 сўм.

Индекс 64608

СЕВИМЛИ ГАЗЕТАНГИЗГА ОБУНА БЎЛИШГА ШОШИЛИНГ!

КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС: ТАРАҚҚИЁТ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Саидаҳрор ҚОСИМОВ,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети қошидаги Иқтисодиёт, бизнес, кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш институти директори, иқтисод фанлари доктори, профессор

— Кичик тадбиркорлик ёки кичик бизнес бизнинг иқтисодий сўз бойлигимизда яқинда пайдо бўлди. Ўзбекистонда кичик бизнес энди-энди шаклланиб келаяпти. Ваҳоланки, у ривожланган мамлакатларда аллақачон ўз ўрнини топган ва иқтисодиётда муайян аҳамият касб этган.

Йирик компанияларга нисбатан мўъжаз ва ўрта корхоналар учун мослашувчанлик ҳамда ишлаб чиқарган маҳсулоти муваффақиятли ўтишини таъминлашдан манфаатдорлик хос хусусият ҳисобланади.

Нега деганда, улар ўз фаолиятларини тор ишлаб чиқариш дастурларига, илғор технологияга, кам туркумли, илм-фан талаб қиладиган маҳсулотлар ишлаб чиқаришга мослайдилар ҳамда бозор «асос»ларини тез ўзлаштириб оладилар.

Иқтисодиётнинг умумий тараққиётини таъминлаш ва товарлар, хизматлар етишмовчилигини бартараф этишда кичик тадбиркорлик катта ўрин тутади. Майда ва ўрта фирмаларнинг афзаллиги кўпроқ ушбу ҳолатларда намоён бўлади:

— мустақил равишда саъй-ҳаракат кўрсатишда;

— бир қадар пухта ва тезкор қарорлар қабул қилишда;

— маҳаллий шароитнинг ўзига хос хусусиятларига мослашувда;

— давлат томонидан кичик бизнесга яхши муносабатда бўлишда;

— операция сарф-харажатлари бир қадар камлигида;

— моддий муваффақиятга эришиш имкониятларида;

— узоқ муддат фойда кўришда;

— бир неча касбларнинг қўшиб олиб борилиши ҳамда бошқарувнинг соддалигида;

— тадбиркорлик руҳининг сақланиб туришида.

Майда ва ўрта бизнеснинг ўзига хос хусусиятлари қуйидагилардан иборат: ишлаб чиқариш ресурслари бир киши томонидан маблағ билан таъмин этилади; меҳнат ресурслари кам миқдорда жалб қилинади; ижодкорлик ривожланади; янги ғоялар тез амалга оширилади.

Камчиликлари:

— хизматчиларни жалб этиш қийинроқ бўлади;

— мутахассислар савияси юқори бўлмайди;

— профессионал мутахассислар ўз вазифасини чуқур билмайдилар;

— шахсий муаммолар қийин ечилади(таътилнинг йўқлиги, раҳбариятнинг кечаю кундуз ишлаши ва ҳоказо);

— молиявий қийинчиликлар;

— иқтисодий ўзгаришлар тез сезилади (масалан, хом ашё, ёнилғи-энергетика ресурслари нархи кўтарилиши, солиқлар оширилгани);

— тадбиркор якка жавобгар ҳисобланади;

— ўз мажбуриятларини доимий равишда адо этиб боришга тўғри келади ва бошқалар.

Жаҳон тажрибаси Италиядаги кичик корхоналар жуда самарали ишлаётганини кўрсатади. Бу мамлакатда ходимларнинг сони 200 дан ошмайдиган корхоналар ишлаб турган кичик корхоналар жами корхоналарнинг 80 фоизини ташкил этади. Кичик корхоналарда ишлаб чиқарилган кийим-кечакни экспорт қилишнинг ўзи 1990 йилда Италия 4 миллиард доллардан зиёд миқдордаги маблағга эга бўлиши учун имкон туғдирди.

Бундай мисолларни Европа ва Америкадаги жуда кўплаб ривожланган мамлакатлардан ҳам келтириш мумкин.

МДҲ республикаларида ҳозирги вақтда 60 мингга яқин кичик, хусусий ва давлатга қарашли корхоналар ишлаб турибди. Ҳақиқий бозор муносабатларини вужудга келтириш учун эса бунга қараганда ўн, юз маротаба кўп кичик ва ўрта корхоналарга эга бўлиш лозим.

Ўзбекистон шароитида кичик ва ўрта корхоналар республика иқтисодиётини ривожлантириш муаммоларини ҳал этишда алоҳида ўрин тутиши керак. Бу гап айниқса фаолияти республика учун ҳаётий зарур ҳисобланган, аммо зарар кўриб ишлаётган корхона ва ишлаб чиқаришларга тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси ҳозирги пайтда ўтиш даврининг иккинчи босқичини бошдан кечирмоқда, бозор муносабатларини шакллантиришнинг кўпгина жараёнлари ҳали ниҳоясига етгани йўқ, зарур тузилмалар тикланиш босқичида турибди. Қисқа муддат ичида кўп нарсалар ўзгараяпти, кичик ва ўрта корхоналар ҳақиқий вазиятни баъзан қийинчилик билан баҳолаб, ислоҳотлар жараёни ҳақида умумий тасаввур ҳосил қилишлари осон бўлмаяпти. Бундай ҳолат хусусий тадбиркорликни ривожлантиришга салбий таъсир кўрсатмоқда.

Бугунги кунда кичик ва ўрта бизнеснинг яшаб қолиш шарт-шароити ниҳоятда мураккаб. Баъзи мисолларни тилга олиб ўтайлик: қонунлар қабул қилинмоқда, уларга қарорлар орқали тузатишлар киритмоқда, кўпгина хомашё ресурслари, материаллар ва ускуналарни хориждан келтириш лозим, солиқ тизимида камчилик кўп.

Муаммолар мавжуд бўлишига қарамай, республикамизда тадбиркорлик руҳи кўтарилмоқда, давлат секторини хусусийлаштириш жадал суръатларда давом этаяпти, бу ҳол кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришга ёрдам бермоқда.

Тобора кўплаб соғлом фикрлайдиган кишилар «ўз ишлари»ни, янаям аниқроғи, «ўз бизнеслари»ни йўлга қўйишга ҳаракат қилмоқдалар. Бу — табиий жараён бўлиб, Ўзбекистон Президенти ва ҳукумати томонидан қўллаб-қувватланаяпти. Айни пайтда бундан кўплаб ривожланган мамлакатлар ҳам манфаатдордирлар, чунки улар ўз сармояларини бу ерга киритишни, қўшма корхоналар барпо этишни, республикамиз иқтисодиётини ўзаро фойдали асосларда ривожлантиришни истайдилар. Бунга ажабланмаса ҳам бўлади, негаки, Ўзбекистонда барқарор сиёсий вазият ҳукмрон, табиий ресурслар тўлиб-тошиб ётибди, халқ хўжалигининг енгил тармоқларини, айниқса, қишлоқ хўжалиги, енгил саноат, машинасозлик, кон қазиш саноатини ривожлантириш учун иқлим шароитлари қулай, малакали кадрлар ва меҳнат ресурслари етарли. Мана шуларнинг барчаси чет эл сармоядорларини ўзига оҳанграбодек тортаяпти.

1993 йил охирида республикада 13383 та кичик ва ўрта корхона мавжуд бўлиб, уларда 174 минг киши ишлаган эди.

Бугунги кунда мамлакатимизда кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш учун кўп иш қилинаяпти. Хусусан, кичик ва ўрта бизнесга кўмаклашувчи жамғарма фаолият кўрсатмоқда, шунингдек, Ўзбекистон Тадбиркорлар уюшмаси, Ўзбекистон Ишбилармон аёллар ассоциацияси сингари ташкилотлар тузилган бўлиб, улар ҳам бу соҳани равнақ топтиришга баҳоли қудрат ҳисса қўшмоқдалар. Республикамизда ва чет элларда ёшларни ўқитишга катта эътибор берилаяпти.

Кичик ва ўрта корхоналарни қуйидагича гуруҳлаш мумкин: хусусий, якка тартибдаги, оилавий, жамоа, ривожланган мамлакатлардаги шериклар билан ҳамкорликда ташкил этилган қўшма корхоналар, давлат, аралаш (хусусий ва давлатга қарашли), шунингдек, бутунлай янги кўринишдаги корхоналар: консалтинг, савдо воситачилик, маслаҳат берувчи.

Бундай корхоналарнинг баъзилари фақат ишлаб чиқариш, маиший хизмат ёки савдо билан соф ҳолда шуғулланади, нари борса, савдо ва ишлаб чиқаришни қўшиб олиб боради, бу билан таваккалчилик даражасини камайтиради: агар материал таъминотида бирон-бир муаммо пайдо бўлиб қолса, бошқа соҳага зўр беради.

Ишлаб чиқариш ресурслари: кўпгина корхоналарда ускуналар эскирган, аммо янгилари ҳам йўқ эмас. Агар маҳаллий бозорда сотиш назарда тутилса, уларда ишлаб чиқарилаётган маҳсулот мақбул келиши мумкин. Бироқ жаҳон бозорига чиқиш нияти бўлса, ускуналарни албатта янгилаш керак. Корхоналар меҳнат ресурслари билан асосан таъминланган. Лекин юқори малакали мутахассислар камчил, айниқса вилоятларда.

Технология жараёнини ташкил этиш: сони кам бўлган технологик ускуналарни ўрнатишдаги изчиллик кичик ва ўрта корхоналар ишининг самарадорлигини оширишда муҳим мезон ҳисобланади. Шунга қарамай, раҳбарлар технологик жараённинг мақбул тартибда бўлиши ҳақида кам қайғурадилар. Ваҳоланки,улар ўрнини бироз ўзгартириш билан самарали қилиш мумкин. Айтайлик, машиналар сотиб олинган тартибда эмас,балки фойдаланиш тартибида жойлаштирилса, унум кўпроқ бўлади. Аксарият корхоналарда бирон-бир маълумот олиш мумкин бўлган ҳужжатлар жамламаси йўқ.

Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифати: замонавий ускуналар билан жиҳозланган замонавий корхоналарда одатда мавжуд маҳаллий бозор талабларига жавоб берадиган маҳсулот ишлаб чиқарилади. Тадбиркорлар маҳсулот сифати ҳақида қайғурадилар ҳамда харидорга давлат фирмасиникига қараганда яхшироқ товар таклиф этадилар. Тобора яхши товар ва хизматлар таклиф этилаверса, тадбиркорлар маҳсулот сифатини тинмай ошириш ҳақида бош қотиришга мажбурдирлар, чунки унинг рақобатбардошлигини таъминлаб бўлмайди.

Хомашё, иш материаллари билан таъминлаш: корхонани хомашё, иш материаллари, ускуналар, эҳтиёт қисмлар билан таъминлашда кўпинча қийинчиликлар туғилиб туради. Агар кимда-ким маблағга эга бўлса ва бошқа ташкилотлар билан алоқани яхши йўлга қўя олса, таъминотда танқислик сезмайди. Айни пайтда бошқа корхонада ишлаб чиқариш тўхтаб қолиши мумкин.

Маркетинг хизмати: Кўпгина корхоналарда бундай хизмат умуман йўқ. Республикада таъминот масаласида аввалгидек муаммолар мавжуд бўлганлиги сабабидан товар сифатли, нархи арзон бўлса ҳамда сотиладиган жойи тўғри танлансагина харидор чиқиши мумкин.

Фаолият тури: яқин беш йил мобайнида кичик корхона фаолиятнинг қайси тури билан шуғулланиши ҳақида аниқ қарорга келиши жуда муҳимдир. Кўпчилик корхоналар ярим-бир йил ичида йўналишни ўзгартириб юбордилар, тўғрироғи, тижорат-воситачилик ишларига киришиб кетдилар. Улар жиддий хатога йўл қўйдилар, дейиш мумкин. Тажриба ва касб-кор кўникмаси етишмаслиги муваффақиятсизликка олиб келган сабаблардир. Янги ишга қўл уришдан аввал сиз зарур кўникма ҳосил қилган бўлишингиз, қандайдир бирор жойда ёлланиб ишлаб, тажриба орттиришингиз лозим.

Корхона манзили: оқилона жойлашув фойдани кўпайтиради. Бу масала аҳоли таркиби, одамларнинг алмашиб туришлари билан боғлиқ. Одатда кичик корхоналар шаҳардан четда жойлашган бўладилар ва муваффақиятсизлик уларни тарк этмайди.

Ҳисоблаш техникасидан фойдаланиш: кичик корхоналарнинг ишлаб чиқариш-хўжалик фаолиятида асосан майда операция машиналаридан, яъни микрокалькуляторлардан фойдаланилади. Замонавий хусусий ҳисоблаш машиналари бўлмайди. Бунга сабаб уларнинг қимматлиги ва шу соҳа мутахассисларининг етишмаслигидир.

Тадбиркорларнинг билим даражаси: корхона очган тадбиркорларнинг техник билим даражаси турлича. Ҳар қалай, иқтисодий таълим ва ишлаб чиқаришни ташкил этишни, бозор иқтисодиётини билиш соҳасида жиддий муаммолар мавжуд. Баъзи тадбиркорлар кейинги пайтда ўз билим даражаларини оширдилар, аммо бундай қилишнинг ҳожати йўқ, деб ҳисоблайдиганлар ҳам топилади.

Маҳсулот ҳисобини юритиш: корхоналарда ҳисоб юритиш қониқарли тарзда эмас. Сарф-харажатлар нотўғри ҳисобланаяпти, сотув нархлари ҳақиқий аҳволга асосланиб белгиланаётгани йўқ. Баъзи корхоналар амалда фойда кўрмаяпти ва ёпилиш арафасида турибди. Енгил саноат, кўнчилик-пойафзал саноати тизимидаги бир қатор корхоналар дуруст ишлаб, яхшигина фойда олмоқдалар.

Шундай экан, хусусий сектордаги вазиятни узил-кесил баҳолаш мушкул. Кўпчилик тадбиркорлар маҳсулот етказиб берувчилар, харид қилишдан манфаатдор ташкилотлар, таъминот имкониятлари ва бошқа масалалар ҳақида етарли маълумотларга эга эмаслар. Шунингдек, солиққа тортиш тўғрисидаги қонунлардан ҳам хабарлари йўқ, солиқ тўловчи сифатидаги ўз ҳуқуқларини қандай ҳимоя қилишни билмайдилар.

Бизнес — режалаштириш: тадбиркорларнинг ўз корхоналари истиқболига оид режалари етарли даражада аниқ-равшан эмас. Беқарор вазиятни ҳисобга олиб ҳам улар тааж-жубланмайдилар. Ўз ишини муваффақиятли олиб бораётган тадбиркорлар келажак ҳақида аниқ тасаввурга эгадирлар. Улар нимани истаётганликларини яхши идрок этадилар, ўз режаларини рўёбга чиқариш йўлларини излаб топмоқдалар.

Амалда бирорта ҳам кичик корхона ўз ишини бошлагунга қадар бизнес-режага эга эмас эди, яъни бош йўналиш режалаштирилмаганди. Тадбиркорлар одатда меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ва корхонани маҳаллий органларда рўйхатдан ўтказиш билан кифояланиб қолган эдилар.

Тадбиркорлар иқтисодиётда тез-тез вазиятнинг ўзгариб туриши бош йўналишни белгилаб олишга имкон бермайди, деб ҳисобламоқдалар. Бундай қараш уларнинг иш фаолиятига салбий таъсир кўрсатаяпти.

Молия: кўплаб корхоналар ўз ишларини йўлга қўйгунга қадар кредитлар олишганди. Кредитлар асосан хомашё сотиб олиш учун сарфланди. Ишлаб чиқариш бинолари ва офисларни эса ўз ресурслари ёки фоизли қарз ҳисобига қурганлар.

Иш ҳақи: хусусий сектордаги кичик корхоналар ходимларининг иш ҳақи шаҳарларда давлат корхоналари ходимлариникига қараганда юқори, қишлоқларда эса кам. Туманлар, вилоятларда меҳнат ресурсларининг ортиқчалиги иш берувчилар малакасиз мутахассисларнинг арзон меҳнатидан фойдаланишларига имкон туғдираяпти.

Бинобарин:

— кичик ва ўрта бизнес илмий асосда барпо этилиши ҳамда ривожлантирилиши лозим;

— кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришга кўмаклашувчи доимий ҳаракатдаги органни ташкил этиш керак;

— давлат органлари бозорга ўтиш даврининг муайян босқичида самарадорликка эришиш, кичик ва ўрта корхоналар ишлаб туришларига имкон берадиган тегишли қонунлар қабул қилишлари, имтиёзлар яратиб беришлари зарур;

— тадбиркорларнинг билим даражасини аниқлаб чиқиш ҳамда Жаҳон банки, Ўзбекистон Тадбиркорлар уюшмаси, бошқа манфаатдор органлар ва хорижий мамлакатлар билан биргаликда Ўзбекистонда тадбиркорликни ривожлантиришнинг узоқ муддатга мўлжалланган дастурини ишлаб чиқмоқ даркор;

— вақти-вақти билан, масалан, йилнинг ҳар чорагида бир маротаба тадбиркорларни маҳаллий (вилоят) органларда тўплаб, уларнинг ишлаб чиқариш фаолиятларига доир долзарб муаммоларини аниқлаб бориш лозим;

— кичик ва ўрта корхоналар ишида самардорликка эришиш учун хорижнинг, айтайлик Германия, АҚШ, Англиянинг тажрибаси кенг равишда қўлланиши зарур.

ҚИШЛОҚДА КИЧИК ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ҚАНДАЙ РИВОЖЛАНЯПТИ?

Хусусий тадбиркорликни ривожлантириш, кичик-кичик корхоналар қуриш, сервис — хизмат кўрсатиш соҳаларини йўлга қўйиш, шу тариқа қишлоқ аҳолиси учун янги иш жойларини ташкил этиш ва уларнинг ижтимоий муаммоларини ҳал қилиш: бугунги куннинг энг долзарб вазифасидир.

«Халқ сўзи» таҳририятида бўлиб ўтган «Давра столи»да ана шу ҳақида гап юритилди.

ДЕҲҚОН КАСБИНИ ЎЗГАРТИРГАНДА

Оқил ОБИДОВ,
Ўзбекистон Республикаси меҳнат вазири

— Иқтисодий ислоҳот, тадбиркорлик, чет эл инвестициялари бўйича Идоралараро кенгашнинг 1995 йил 4 июль куни бўлиб ўтган мажлисида қишлоқ аҳолисини иш билан самарали равишда таъминлаш муаммоси ҳозирги даврнинг энг муҳим вазифалари қаторига қўйилди.

Шундай экан, бу муаммонинг мазмун-моҳияти нималардан иборат?

Бугунги кундаги манзара қандай? Истиқболда-чи? Қишлоқ аҳолисини иш билан оқилона банд қилиш, меҳнат бозорини тартибга солиш, ишсизликка барҳам бериш учун меҳнат масалалари билан шуғулланаётган органлар томонидан қандай тадбир-чоралар кўрилаяпти?

Таъкидлаб ўтиш жоизки, Ўзбекистоннинг 60 фоиздан кўпроқ аҳолиси қишлоқ жойларда яшайди. Бизда жами 6,5 миллион нафар меҳнатга лаёқатли одам бўлса, шундан 3,6 миллиони қишлоқ хўжалиги ишлари билан банд. Демак, аҳолини иш билан самарали тарзда банд қилиш устивор аҳамиятга молик масаладир. Мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов иқтисодий ислоҳотлар энди-энди бошланаётган кезлардаёқ қишлоқ аҳолисини иш билан банд қилиш соҳасидаги янги сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш зарурлигини аниқ белгилаб берган эди. Бу сиёсат қишлоқ хўжалигидан бўшаб қоладиган аҳолини хомашёдан пировард маҳсулот ишлаб чиқарадиган кичик корхоналар барпо этиш, халқ ҳунармандчилиги, хизмат кўрсатиш соҳаси, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфраструктурани ривожлантириш, тадбиркорликни рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш орқали янги очилган иш ўринлари билан оқилона тарзда банд бўлишини таъминлашни кўзда тутади.

Бугунги кунда қишлоқ хўжалиги ишчи кучларини ҳақиқий талаб эҳтиёжлардан ортиқ даражада жамлаш давом этмоқда. Фикримнинг исботи учун шундай мисолни келтирай. 1993—1994 йиллар мобайнида фуқароларнинг бандлиги хизматларига мурожаат этган одамларнинг умумий сони қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришидан бўшаб қолган ишчи кучлари салмоғига нисбатан ҳатто 5 фоиздан ҳам ошмади.

Ортиқча ишчи кучларини ушлаб туриш хўжаликларга жуда қимматга тушади, боқимандалик кайфияти кучаяди. Эндиликда эса ҳаммани иш билан таъминлаганмиз , дея айюҳаннос солиб, аслида қишлоқнинг меҳнатга лаёқатли аҳолисидан самарасиз фойдаланиб келинган хўжалик юритишнинг маъмурий-буйруқбозлик усулларидан қолган меросдан воз кечмоқ даркор. Ҳар бир сўм ишлаб топиладиган ва ҳақиқий меҳнат сарфига мувофиқ тақсимланадиган бозор иқтисодиёти шароитида қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида ортиқча ҳисобланган ишчи кучи иқтисодий жиҳатдан иллат ҳисобланади ҳамда экстенсив ривожланиш йўлига киришга мажбур этади. Бунинг оқибати ўлароқ, қишлоқдаги ислоҳотлар йўлида катта тўсиқ пайдо бўлади. Биздаги маълумотларга қараганда, ҳозирги пайтда бир миллионга яқин бекор қолган ишчи кучи бор.

Аҳвол шундай экан, қишлоқ хўжалигида, меҳнат фаолиятининг бошқа соҳаларида банд бўлган 2 миллиондан зиёд одамни аста-секин қайта тақсимлаш учун тадбирлар мажмуини амалга ошириш ҳозирги кундаги энг долзарб вазифа бўлиб турибди. Бу — туб ислоҳотлар ўтказишда устивор йўналиш, Ўзбекистон иқтисодиётининг аграр секторини интенсив ривожлантиришнинг зарурий шартидир. Республика Президенти Ислом Каримов Иқтисодий ислоҳот, тадбиркорлик ва чет эл инвестициялари бўйича идоралараро кенгашнинг кейинги мажлисида ерда ишлаб турган одамларнинг 90 фоизини худди шундай йўл билан бошқа тармоқларга ўтказмас эканмиз, қишлоқдаги ислоҳотлар биз кутган натижани бермайди, деб очиқ-равшан айтиб ўтди. Бу вазифани ҳал этиш учун эса биринчи навбатда қишлоқ ёшлари ўртасида тадбиркорлик ҳаракатини ёппасига кенгайтириш лозим бўлади.

Ана шу мақсадга эришиш учун ҳозирги вақтда республика ҳукуматида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантиришга қаратилган зарур меъёрий ҳужжатлар ва лойиҳалар мажмуи ишлаб чиқилмоқда. Улар орасида хусусий бизнес асосларини ўқитиш, қишлоқ ёшлари ичидан тадбиркорлар тайёрлаш масалалари алоҳида ўрин тутади. Жумладан, ҳозирга қадар аграр секторнинг ҳақиқий эҳтиёжларини ҳисобга олмасдан ишчи кадрлар тайёрлаш билан шуғулланаётган ҳунар-техника билим юртларининг соҳасини ўзгартиришга тўғри келади. Баъзи қишлоқ ҳунар-техника билим юртлари негизида тадбиркорликни ривожлантириш марказлари ташкил этишни даврнинг ўзи талаб қилаяпти. Бундай марказлар қишлоқ ёшларини тадбиркорлик фаолиятига тайёрлабгина қолмасдан, балки кичик ва хусусий бизнесни йўлга қўйиш юзасидан тури хил маслаҳат тарзидаги хизматларни ҳам кўрсатадиган бўлиши керак.

Хўш, қишлоқда аҳолининг иш билан бандлигини таъминлашни тўғри олиб бориш учун биринчи навбатда нималарга эътиборни кўпроқ қаратиш керак? Бу соҳадаги ҳукумат сиёсатининг устивор йўналишлари қандай бўлади?

Энг аввал биз кичик ва хусусий корхоналарни кенг равишда ривожлантиришимиз, мўъжаз ва мослашувчан ишлаб чиқаришни кўпайтиришимиз хизмат кўрсатиш соҳаси объектларини мумкин қадар бевосита қишлоқ жойларга, айниқса аҳоли зич яшайдиган жойларга яқинлаштиришимиз зарур.

Республикамизда ана шу йўналишда ҳозирнинг ўзидаёқ муайян ишлар қилинмоқда ва ижобий натижаларга эришишлаяпти. Шулар орасида энг муҳимлари — қишлоқда мулкчиликка муносабат изчил равишда ислоҳ қилинаётганлиги, совхозлар жамоа, ширкат, акциядорлик, фермерлик ва бошқа шаклдаги корхоналарга айлантирилаётганлиги, шунингдек, қишлоқ аҳолиси ер билан таъминланаётганидир. Бугунги кунда 9 миллиондан ортиқ одам умумий майдони 700 минг гектар ерга эга.

Жойлардаги меҳнат бўйича органлар томонидан ҳокимликлар, корхоналар, хўжаликлар билан биргаликда 1993 йилдан бошлаб ҳар бир ярим йиллик учун иш ўринларини вужудга келтириш юзасидан қишлоқ меҳнат ресурслари бандлигига кўмаклашувчи ҳудудий дастурлар ишлаб чиқилмоқда ҳамда амалга ошириб келинаяпти. Ана шундай дастурларга мувофиқ ўтган йили 215 мингта иш ўрни очилди, шундан 117 таси қишлоқлардадир. Иш ўринларининг қарийб 73 фоизи меҳнат ресурслари ортиб қолаётган Фарғона, Андижон, Наманган, Бухоро ва Тошкент вилоятларида барпо этилди. Иш ўринлари кичик ва хусусий, ижара ва акциядорлик корхоналари, кооперативлар, фермерлик ва ёрдамчи хўжаликлар ташкил этиш йўли билан вужудга келтирилмоқда. Шу ҳисобдан нодавлат секторнинг ҳаракат доираси кенгаймоқда. Янги очилган барча иш ўринларининг 86 фоизи унинг ҳиссасига тўғри келади, жумладан, 81 фоизи қишлоқлардадир.

Ана шу мақсадларга эришиш учун Бандликка кўмаклашиш жамғармаси маблағларидан самарали фойдаланилмоқда. Аввало шу маблағлар юқорида тилга олинган дастурлар орқали ишсизлик бўйича нафақалар тўлашга, ишсизларга моддий ёрдам беришга, уларни қайта тайёрлаш, вақтинча пул тўланадиган жамоат ишларини ташкил этишга йўналтирилмоқда. Маблағнинг қолган қисми фаол чора-тадбирларни амалга оширишга — аҳолининг ижтимоий жиҳатдан ночор табақасининг бандлигини таъминлаш, янги иш ўринларини очиш ва мавжудларини қўллаб-қувватлаш учун сарфланаяпти. 1995 йилнинг биринчи чорагида худди шу мақсадларга 60 миллион сўм, жумладан, қишлоқ жойларда қўшимча иш ўринларни барпо этиш учун 51 миллион сўм ажратилди.

Аҳолининг ўзини ўзи иш билан банд қилиш, шахсий ёрдамчи хўжаликлар, фермерликни ривожлантириш муҳим йўналиш ва захирий имкониятлардан саналади. Кейинги уч йил мобайнида бундай хўжаликларнинг қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши умумий ҳажмидаги салмоғи 1,5 баравар ўсди. Уларда умумий сут миқдорининг тўртдан уч қисми, гўштнинг 70 фоизи, картошканинг ярмидан кўпроғи, сабзавот ва меванинг 60 фоиздан зиёди етиштирилмоқда, фермерлик хўжаликларининг сони фақат 1994 йилнинг ўзида икки баравар ортди, уларда 70 мингга яқин одам меҳнат билан банд бўлди.

Шахсий ёрдамчи хўжаликларни қўллаб-қувватлаш мақсадида меҳнат бўйича органлар томонидан 1995 йилнинг ўтган даври мобайнида аниқ лойиҳалар амалга оширилди. Жумладан, Фарғона вилоятининг Ёзёвон туманидаги полиэтилен пленкалар ва халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган Ўзбекистон-Болгария қўшма корхонаси, худди шу вилоятнинг Данғара туманидаги шахсий томорқа майдонларида етиштирилган сабзавот ва мевани қайта ишлайдиган кичик корхона, Қорақалпоғистон Республикасининг Тўрткўл тумани ва Жиззах вилоятида янги ўзлаштирилган ерлардаги «Ўзсувқурилиш» билан биргаликда барпо этилган қишлоқ хўжалик корхоналарини тилга олиб ўтиш мумкин.

Фуқаролар шахсий хўжалик юритишлари учун 700 минг гектардан ортиқ ҳайдаладиган ер ажратиб берилганига қарамай, ана шу майдонларнинг каттагина қисмидан самарасиз фойдаланилаётганлиги, улар ўз ҳолига ташлаб қўйилгани, оқибатда ўзининг илгариги ихтисослашган, товарлик кўринишини, демакки, рақобатбардошлик хусусиятини йўқотаётганини айтиб ўтиш лозим. Шахсий ёрдамчи хўжаликлардан тайёрлов ташкилотларига маҳсулот келтириш кескин даражада камайиб кетаётгани кузатилмоқда. Шахсий ёрдамчи хўжаликларда банд бўлган фуқаролар Ижтимоий суғурта жамғармаси ва Бандликка кўмаклашиш жамғармасига ажратмалар ўтказмаётганликлари боис пенсия таъминоти имконияти ҳамда бошқа ижтимоий кафолатларга эга бўлмаслиги учун ҳам жиддий муаммолар келиб чиқмоқда.

Ана шу ҳолатни ҳисобга олган ҳолда шахсий ёрдамчи хўжаликларни ривожлантиришни рағбатлантириш механизмини тубдан яхшилаш зарур. Шундай қилиш керакки, бундай механизм қишлоқ аҳолисининг бандлиги самарали бўлишига; даромадининг кўпайишига ҳамда одамларни шахсий ёрдамчи хўжаликларга меҳнат фаолиятининг асосий тури сифатида, амалда ижтимоий кафолатлар берадиган тизимга жалб этишга кўмаклашсин.

Менга қолса, шахсий ёрдамчи хўжаликларда банд бўлган фуқаролар билан нақдсиз ҳисоб-китоб қилиш ҳамда шундай усулдан уларнинг манфаатдорлигини таъминлашга асосланган схемани қўллаш маъқул бўлиб кўринаяпти. Тажриба тариқасида Меҳнат вазирлиги ўз кучи билан республиканинг баъзи туманларида қуйидагилар назарда тутилган схемани қўллашни мўлжалламоқда:

— тайёрлов ташкилотлари ва бошқа истеъмолчилар билан шартномалар тузиш орқали шахсий ёрдамчи хўжаликларда етиштириладиган аниқ турдаги маҳсулот учун буюртмани шакллантириш;

— тузилган шартномаларнинг бажарилишини, жумладан, топширилгана маҳсулот учун ўз вақтида ҳақ тўланишини ҳам назорат остига олиш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари бозори конъюнктураси билан боғлиқ маслаҳатлар бериб бориш;

— пенсия, касаллик ва вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик ва бошқа ҳолатлар бўйича ижтимоий кафолатлар бериш мақсадида Ижтимоий суғурта жамғармаси ва Бандликка кўмаклашиш жамғармасига бадаллар ўтказиб туришни таъминлаш.

Шунингдек, зарурият туғилган тақдирда Бандликка кўмаклашиш жамғармаси маблағларни ҳисобидан шахсий ёрдамчи хўжаликларда етиштирилган маҳсулотларни қайта ишлайдиган янги корхоналар барпо этиш, шахсий ёрдамчи хўжаликларда банд бўлган ҳамда ўз маҳсулотларини шартномалар бўйича сотадиган шахслар учун улар сотилган маҳсулотдан ўз ҳисобларига маблағ ўтказишлари, бу маблағларнинг айланиши ва махсус чеклар, имтиёзли йўллар бўйича қувватли бўлишини таъминлаш мақсадида жамғарма банки бўлимларида махсус имтиёзли ҳисоб рақамлари очиш кўзда тутилмоқда.

Кўрилаётган ана шу ва бошқа бир қатор тадбирлар маълум даражада ишсиз қолган қишлоқ аҳолисининг каттагина қисмини фойдали меҳнатга жалб этишга, оммавий ишсизлик келиб чиқишининг олдини олишга, меҳнат бозоридаги кескинликни юмшатишга имкон туғдиради.

Бироқ қишлоқ жойлардаги меҳнат бозорида рўй бераётган вазият тобора мураккаблашмоқда. Ошкора ишсизликнинг паст даражаси билан бир қаторда ўзига иш қидириб юрган фуқаролар сони тинмай ўсиб бораяпти. Фақат биринчи ярим йилликнинг ўзида астойдил иш излаган одамлар сони 60 фоиз ортди. Ҳозирги пайтда қишлоқ жойларда ишга жойлашишга муҳтож барча ишсизларнинг учдан икки қисми жамлангандир.

МАҚСАД ЭСА...

Убайдулла ҒОЗИЕВ,
Республика «Маҳаллий саноат» корпорацияси ишлаб чиқариш ва тадбиркорликни ривожлантириш бошқармасининг бошлиғи

—Қишлоқ жойларида кичик корхоналар ва цехлар барпо этиш, шу тариқа янги иш ўринларини ташкил қилиш вазифаси корпорациямиз фаолиятида янгилик эмас. Айниқса, мамлакатимиз мустақилликка эришгач, жамоамизнинг бу борадаги ишида туб бурилиш содир бўлди. Фақат ўтган икки йил мобайнида қишлоқларда 200 тадан зиёд кичик ва хусусий корхоналар очилиб, 11 минг киши ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этилди. Мазкур корхоналарнинг 75 таси ҳиссадорлик жамияти, 73 таси жамоа ва 52 таси хусусий корхоналардир. Йил охирига қадар уларнинг сони янада ортиб, қўшимча беш мингдан зиёд ишчи ўринлари вужудга келтирилади.

Ушбу корхоналарнинг афзаллиги нимада? Аввало, улар — ихчам, кўп маблағ талаб қилинмайди. Иккинчидан, ҳар бири талаб ва эҳтиёжга қараб маҳсулот турларини қисқа муддат ичида ўзгартира олиш имкониятига эга. Қолаверса, уларда ишчилар сони нари борса 100 кишини ташкил этади, холос. Ўтган йили ҳукуматимиз ана шу кичик цехларни қўллаб-қувватлаш мақсадида 10 миллион сўм, ишлаб чиқариш комбинатлари эса 13 миллион сўм ажратган эди. Бу маблағга 5800 та тикув, устки трикотаж буюмлари ишлаб чиқариш учун мўлжалланган 783 та тўқув машинаси, 107 та пахта титиш, 48 та тери ошлаш, 122 та металлни қайта ишлаш мосламаси, 454 та ипак, 993 та гилам тўқиш ускунаси, 125 та ёғочни қайта ишлаш, 103 та шлакоблок тайёрлаш агрегати, 219 та трактор, 207 та тележка сотиб олинди. Шунингдек, 300 дан зиёд цех ва участкалар тўлиқ таъмирланди. Ушбу корхоналарнинг ҳаммаси маҳаллий хомашёдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилгандир.

Қишлоқ жойларида кичик ва ихчам корхоналарни барпо этиш, уларнинг ишини тўғри йўлга қўйиш ва рағбатлантиришимизда ҳукуматимиз томонидан яратилган бир қатор имтиёзлар жуда қўл келмоқда. Масалан, Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 24 февралдаги «Халқ истеъмол молларини ишлаб чиқаришга мўлжалланган корхоналар учун солиқ миқдорини камайтириш тўғрисида»ги қарорига биноан солиқ миқдори уч йилгача 50 фоиз, рақобатбардош, ўта камёб халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилган корхоналар учун эса 30 фоиз этиб белгиланди. Шу билан бирга, Давлат мулки қўмитаси ва Меҳнат вазирлиги янги иш ўринларини ташкил этиш учун 34 миллион сўм, корпорациямиз учун эса 4,7 миллион сўм кредит ажратди.

Бу маблағларнинг аксарият қисмини биз «Тарх» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасига бердик. Чунки у қишлоқ жойлари учун ихчам-ихчам машиналар ишлаб чиқарадиган ягона корхона ҳисобланади. Бугунги кунда мазкур корхонада 1200 дан зиёд турда ускуналар тайёрланмоқда.

Яқинда бўлиб ўтган идоралараро кенгаш мажлисида қишлоқ жойларида кичик ва хусусий корхоналарни янада ривожлантириш масаласига алоҳида эътибор берилдики, бу ўз навбатида биз, маҳаллий саноатчилар зиммасига ҳам юксак масъулият юклайди. Шу боис корпорациямиз раҳбарияти томонидан 1995-2000 йилларда қишлоқ жойларида кичик корхоналар сонини ошириш, бўш иш ўринларини ташкил этиш бўйича махсус дастур ишлаб чиқилди. Мазкур ҳужжатга биноан, 2000 йилда ип калава ишлаб чиқариш 1994 йилга нисбатан 25 баравар, ип газлама 1,7, шойи калава 1,8, шойи матолар 2,6, чарм маҳсулотлари 3, табиий жун тайёрлаш эса 28,5 марта кўпаяди. Бундан ташқари, Қорақалпоғистон Республикасининг қишлоқ ва овулларида 274 нафар ишчи ишлайдиган 12 та, Андижон вилоятида 2116 кишига мўлжалланган 5 та, Бухоро вилоятида 452 киши меҳнат қиладиган 6 та, Жиззах вилоятида 487 ишчи кучига аталган 16 та кичик корхона ишга туширилади. Уларнинг айримлари шу йилнинг охирига қадар фойдаланишга топширилади. Бошқа вилоятларда ҳам шундай ихчам корхоналар барпо этиш кўзда тутилган.

Қисқаси, режаларимиз катта, улар изчил амалга оширилмоқда. Мақсадимиз эса битта: у ҳам бўлса, қишлоқ иқтисодиётини кўтариш, шу билан бирга пештахталарни зарур маҳсулотлар билан тўлдириб, халқ фаровонлигини оширишга баҳоли қудрат ҳисса қўшишдир.

ХИЗМАТ ЯХШИ БЎЛСА, КАЙФИЯТ КЎТАРИЛАДИ

Бўстон ЭРГАШЕВ,
«Ўзмаишийхизмат» уюшмаси бошқаруви раисининг биринчи ўринбосари

— Қишлоқда етилиб турган ижтимоий муаммоларни ҳал этишда маиший хизмат соҳаси алоҳида ўрин тутади. Хўш, бу тармоқ ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида қандай ривожланаяпти, истиқболи нималар билан боғлиқ?

Уюшмамизга қарашли «Ўзмаишийтехлойиҳа» институти мутахассислари ҳисоблаб кўришибди: уйдаги вақтимизнинг камида 30 фоизи кир ювиш, кийим ва пойабзал тозалаш, хонадонни супуриб-сидириб, саришта қилишга кетар экан.

Уй хўжалигини юритишга сарф бўладиган вақтни иложи борича қисқартириш аҳолига маиший хизмат кўрсатиш тармоғи ходимлари зиммасидадир. Вақтни шунчаки қисқартирибгина қолмасдан, балки ишни тез ва соз бажаришга эришиш ҳам лозим. «Яхши кайфият хизмати» соҳаси бозор муносабатларига республика халқ хўжалиги тармоқлари орасида биринчилар қатори ўтди. Кейинги 2-3 йил мобайнида маиший хизмат кўрсатиш соҳасининг асослари шаклланди: айниқса, қишлоқ жойларда мулкчиликнинг турли кўринишларига эга бўлган корхоналарнинг кенг тармоғи барпо этилди, сервис корхоналарининг хўжалик юритишдаги мустақиллиги ва ҳуқуқлари кенгайди, пировард натижа учун уларнинг иқтисодий жавобгарлиги ошди, хизмат кўрсатиш даражаси яхшиланди. Бошқарувнинг янги тузилиши амал қилаяпти, «Ўзмаишийхизматуюшма» мулкчиликнинг янги субъектларига ишлаб чиқариш фаолиятини йўлга қўйишда, бозор муносабатлари кўникмаларини эгаллашда, моддий-техника ресурслари таъминотида, ҳуқуқий ва кредит билан қўллаб-қувватлашда, мавжуд ишлаб чиқариш майдонларини таъмирлашда, кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашда, бозор конъюктурасини ўрганиш ва яна кўпдан-кўп бошқа масалаларда ҳар томонлама ёрдам бериш борасида катта ишларни амалга ошириб келмоқда.

Бозор муносабатларига ўтиш тармоққа қандай наф келтирди? Бир неча рақамни тилга олиш билан кифояланмоқчиман. Кейинги уч йил мобайнида «Ўзмаишийхизматуюшма» бўйича хизмат кўрсатиш ҳажмининг ўртача йиллик ўсиши қиёсий нархларда олганда 11 фоизни ташкил этди. Амалдаги йилнинг фақат беш ойи ичидагина ўтган йилнинг ана шу давридагига нисбатан хизмат кўрсатиш ҳажмининг умумий ўсиш суръати 103 фоиз бўлди. Қишлоқ жойларда бу кўрсаткич қарийб 119 фоизга етди. Умуман қишлоқда маиший хизмат кўрсатиш салмоғи шаҳардагига нисбатан 45 фоизни ташкил этади. Таъкидлаб ўтиш лозим: қишлоқда айниқса уйлар қуриш ва таъмирлаш, мебель ясаш, пойабзал тузатиш ва тикиш каби хизмат турлари тез суръатда ривожланиб бормоқда.

Қорақалпоғистон Республикаси, Наманган, Андижон, Фарғона, Жиззах, Сирдарё вилоятлари маиший хизмат кўрсатиш корхоналари қишлоқ жойларда ишни ташкил этишда яхши натижаларни қўлга киритмоқдалар. Кейинги ярим йилликда топшириқда белгиланганига қараганда юқори суръатга эришдилар. Ана шу вилоятларда қишлоқ аҳолиси худди шаҳарлардаги каби кўпгина хизмат турларидан фойдаланмоқда.

Мулкчиликнинг турли шаклларига ўтган кўпчилик маиший хизмат кўрсатиш корхоналарининг жамоалари хўжалик юритишдаги мустақилликни чинакамига ҳис эта бошладилар. Улар ташаббус ва омилкорлик билан иш юритиш учун кенг имкониятларга эга бўлгач, хўжалик-ишлаб чиқариш масалаларини эркин равишда ҳал этмоқдалар, хомашё, моддий-техника ресурслари билан ўзларини ўзлари таъминламоқдалар, меҳнат жамоаларининг пировард иш натижаларидан манфаатдорлиги ошди, маблағ тежамкорлик билан сарфланадиган бўлиб қолди, ишлаб чиқариш кенгайиб, хизмат турлари кўпаймоқда, янги иш ўринлари очилмоқда.

Оқолтин туманида бу соҳада яхши натижаларга эришилаяпти. Туманда Сирдарё вилоятида биринчилар қатори маиший сервис объектларини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш ниҳоясига етказилди. Эндиликда меҳнаткашларнинг буюртмаларини 42 та хусусий маиший хизмат кўрсатиш уйи, ателье, устахоналар бажармоқда, улар туман «Шодлик» маиший хизмат кўрсатиш уюшмасига бирлашган.

Бозор муносабатлари тармоқ ходимларида ташаббус ва омилкорлик уйғотди, хизмат турлари кенгайди. Ҳозирги пайтда уларнинг умумий сони 200 дан ортади. Бинобарин, жорий йилнинг ўзидагина ўнга яқин янги хизмат турлари ўзлаштирилиб, жорий этилди. Аҳоли жон бошига кўрсатилаётган хизмат ҳажми ҳам ортди.

Фарғона вилоятидаги «Марғилон» оилавий хусусий корхонаси довруғи кенг ёйилган. Тандир ва сопол буюмлар тайёрлайдиган мазкур корхонага М. Қозоқов раҳбарлик қилмоқда. Бу ерда қўли гул усталар ишлашади. Улар ясаб бераётган тандир, шунингдек, кўза, лаган каби шарқона сопол буюмлар буюртмачиларга манзур бўлаяпти. Амалдаги йилнинг биринчи ярмида олинган фойда ўтган йилнинг ана шу давридагига нисбатан қиёсий нархларда икки баравардан ортиқ бўлди.

Ўша тумандаги М. Мамадалиев раҳбарлик қилаётган «Мушарраф ЛТД» хусусий фирмаси ҳақида ҳам фақат илиқ сўзлар айтиш мумкин. Мазкур фирма якка тартибдаги кийим тикиш учун буюртмалар қабул қилади ва тез, сифатли бажариб беради.

Мулкчиликнинг хусусий шаклига ўтилгач, усталарнинг иш шароити ҳам ўзгарди. Эндиликда ҳар бир ишчи ўз жойининг ҳақиқий хўжайини бўлиб қолди. У корхона фаолиятининг умумий натижаси учун чуқур масъулият ҳис қилади. Барча бўғинлар иши меҳнатнинг пировард якунига боғлиқ ҳолда кечади.

Андижондаги кенг тармоқли «Холис» хусусий фирмаси жамоаси ҳам қишлоқ аҳолисига намунали маиший хизмат кўрсатмоқда. Янги ташкилий шаклларни жорий этиш йўли билан бу жамоа Асака туманидаги Қадим қишлоғида йигирув фабрикаси очди. Унда ҳозир ён-атрофдаги қишлоқлардан 100 киши меҳнат қилмоқда. Фабрикада ишлаб чиқаришни кенгайтириш мақсадида яна 800 квадрат метр майдон тайёрлаб қўйилди. Бундан ташқари «Холис» фирмаси Олтинкўл туманидаги Қумакай қишлоғида тикувчилик ишлаб чиқаришини йўлга қўйди. Яна 100 киши иш билан таъминланадиган бўлди.

Шу хилдаги хусусийлаштирилган корхоналар мисолида бозор муносабатларининг афзаллиги, даромадни кўпайтириш, хизматни ривожлантириш имкониятлари яққол кўриниб турибди.

Маиший сервис ходимлари деҳқонлар, чорвадорларга бевосита қишлоқ хўжалик ишлари давом этаётган жойларда хизмат кўрсатишга алоҳида эътибор бермоқдалар. Бундай вазифа сайёр бригадалар зиммасида. Улар буюртма қабул қилувчи, бичиқчи, сартарош, этикдўз, суратчи бошқа ихтисослик усталаридан иборат. Айни пайтда қишлоқ аҳолисининг у ёки бу хизмат турларига бўлган талаб-эҳтиёжини ўрганишга эътибор кучайтирилмоқда. Бунда ҳар бир минтақанинг иқлим шароитлари, урф-одатлар ва анъаналар ҳисобга олинаяпти. Шахсий ёрдамчи хўжаликлар ривожлангани сайин томорқа ерларини ҳайдаб бериш, оҳак куйдириш, ғишт қуйиш, тандир ясаш, керамзит блоклар тайёрлаш сингари хизмат турларини жорий этишга эҳтиёж туғилмоқда.

Туман, шаҳар, вилоят ҳокимликлари, маҳаллий ўзини ўзи идора қилиш ва қишлоқ хўжалик органлари билан биргаликда «Ўзмаишийхизматуюшма» бўлинмалари дала ишларида банд бўлган одамларни маиший хизмат тармоғига жалб этиш учун янги иш ўринларини очиш, гузарларда маиший хизмат мажмуиларини барпо қилишга астойдил киришдилар. Мавжуд иш майдонларини тўғри жойлаштириш ва оқилона фойдаланиш ҳисобига 1994 йил мобайнида ҳамда 1995 йилнинг биринчи ярмида 5200 та иш ўрни очилди, шундан 4700 таси қишлоқ жойлардадир. 290 та янги савдо-маиший хизмат мажмуи барпо этилди, 276 таси қишлоққа тўғри келади. Республиканинг 66 туманида умумий сатҳи 2000 квадрат метр бўлган 166 та ер майдонида маиший хизмат объектлари бунёд этилаяпти. Амалдаги йил охирига қадар қўшимча равишда 3385 та иш ўрни очиш, маиший хизмат кўрсатиш соҳасига 4000 дан зиёд ходимни жалб этиш, қишлоқларда 125 та савдо-маиший мажмуи қуриш мўлжалланмоқда.

Эришилган натижаларга қарамай, республиканинг кўпгина қишлоқларида бояги-боягидай уйни таъмирлаш, томорқада ёрдамчи бинолар, гаражлар қуриш, шахсий машиналар, телевизорлар, совитгичлар, кир ювиш машиналарини тузатиш, кийимларни кимёвий усулда тозалаш ва ювиш соҳасида муаммолар мавжуд. Маиший хизмат кўрсатишда шаҳар билан қишлоқ ўртасида ҳамон жуда катта фарқ бор.

Маиший сервисни қишлоқда пишиқ-пухта йўлга қўйиш нақадар катта ижтимоий аҳамият касб этишини ҳисобга олиб ҳамда тармоқ олдида турган вазифаларни тўла-тўкис бажариш мақсадини кўзлаб, «Ўзмаишийхизмат» уюшмаси республика аҳолисига маиший хизмат кўрсатишнинг 1995-2000 йилларга мўлжалланган дастурини ишлаб чиқди ва уни амалга оширишга киришди. Ана шу дастурга кўра, асримиз охирига қадар 32 мингта янги иш ўринларини очиш кўзда тутилган. Бу вазифа узоқ муддатли имтиёзли кредитларни жалб қилиш, хусусийлаштиришдан тушган, шунингдек, маҳаллий бюджет ва тадбиркорларнинг маблағларини оқилона сарфлаш ҳисобига уддаланади. Худди шу йўл билан ҳозир қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришидан бўшаган 40 мингга яқин кишини хизмат кўрсатиш соҳасида иш билан таъминлаш, қишлоқда яшовчи аҳоли жон бошига кўрсатилаётган хизмат ҳажмини икки баравар ошириш мумкин бўлади. Айни пайтда ишлаб чиқариладиган маҳсулот тури кўпайиб, хизмат ҳажми кенгайди, сифати яхшиланади.

Саҳифа материалларини «Халқ сўзи» газетасининг мухбири И. ЎТБОСАРОВ тайёрлади.

• «Оқ олтин» - 95

ҲОСИЛНИНГ АСОСИЙ ҚИСМИ МАШИНАДА ТЕРИЛДИ

ЎРТА ЧИРЧИҚ тумани меҳнаткашлари давлатга пахта сотиш режасини Тошкент вилоятида биринчи бўлиб бажардилар

ҚИШЛОҚ хўжалигида ғойибдан келадиган ютуқ бўлмайди. Ҳар қандай муваффақиятга деҳқоннинг маҳорати, ишнинг кўзини билиб қилган меҳнати билан эришилади. Ўрта Чирчиқ тумани пахтакорлари буни амалда синовдан ўтказдилар.

Кейинги йилларда йўл қўйилган жиддий хато ва камчиликлардан тегишли хулоса чиқарган туман меҳнаткашлари эрта кўкламда чигитни қулай муддатларда экиб, ғўзани мавсум давомида сифатли парвариш қилдилар. Натижада ҳосил ҳам мўл, ҳам эрта пишиб етилди.

— Йиғим-теримда асосий эътиборни машиналарни пухта созлашга қаратганимиз ютуқлар омили бўлди, — дейди туман ҳокимининг муовини Ҳамиджон Норқулов. — 240 та машина мавсум давомида юксак унум билан ишлатилди. Улардан бирортасининг бевақт сафдан чиқиб қолишига йўл қўймаслик мақсадида, ҳамма хўжаликларда махсус таъмирлаш гуруҳлари тузилди. Улар ишни бевосита пахтазорларга кўчирдилар ва айрим жузъий нуқсонлар ҳам бевосита пайкал бошида бартараф этиб борилди.

Ҳақиқатан ҳам ўртачирчиқликларнинг терим машиналарига таяниб иш тутганлари ўз самарасини берди. Шу кунгача давлатга сотилган 36.000 тонна пахтанинг қарийб 22.000 тоннаси машиналар бункеридан тўкилди.

Охунбобоев номли, «Гулистон», «Ўзбекистон», «Ўртасарой» «Ҳақиқат», «Северный Маяк», «Реваток», А. Икромов номли жамоа хўжаликлари терим мавсумида энг юқори суръатга эришиб, туманнинг умумий пахта хирмонига салмоқли улуш қўшди. Режа муддатидан илгари уддаланган бўлса-да, йиғим-терим суръати бўшашгани йўқ. Айни кунларда туман пахтакорлари билан Чирчиқ шаҳридан келган олти мингдан зиёд ҳашарчи ҳам сидқидилдан меҳнат қилмоқда. «Электрохимпром», Ўзбекистон қийин эрийдиган ва иссиққа чидамли металлар комбинати ва ҳунар-техника билим юртлари жамоаларининг ёрдами, айниқса, баракали бўлмоқда.

Туман ҳокимлиги шаҳарлик ҳашарчиларнинг қийналмай яшаб меҳнат қилишлари масаласида алоҳида қайғурмоқда. Уларнинг ётиб-туришлари, еб-ичишларида камчилик йўқ. Ҳар беш кунда иш ҳақларини нақд олиб турибдилар.

Куз ҳавоси беқарор, ҳозирги илиқ-иссиқ кунларнинг ҳар дақиқаси ғанимат. Буни тўғри тушинган туман пахтакорлари далалардаги қолган ҳосилни ҳам ёғинсочинли кунларга қолдирмай, тезроқ саранжамлаб олиш учун теримни қизғин давом эттирмоқдалар.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎТГАН ЙИЛГИ ҒАЛАБА ТАКРОРЛАНДИ

ОЛТИАРИҚ тумани меҳнаткашлари давлатга пахта сотиш режасини бу йил ҳам вилоятда биринчи бўлиб бажардилар

ҚАБУЛ пунктларига 30.300 тонна пахта топширилди. Ҳосилдорлик ҳозирданоқ 30 центнердан ошди.

Йиғим-теримда карвонбошилик қилган Т. Қўзибоев номли, Б. Отақулов номли, «Нуробод», «Янгиобод», Қ. Каримов номли, «Жўрак», Навоий номли, «Оқбўйра» жамоа хўжаликлари аъзолари туман пахтакорлари ғалабасини тезлаштиришга катта ҳисса қўшдилар.

Туман деҳқонлари давлатга яна камида 4.000 тонна хом ашё сотиш мақсадида теримни сусайтирмай давом эттирмоқдалар.

Н. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МАРРАГА БИР БАҲЯ ҚОЛДИ

Зарбдор туманидаги «Андижон» ширкатлар уюшмаси пахтакорлари бу йил 3050 гектар ерда деҳқончилик қилишди. Ҳосил мўл бўлди. 60 та «Занггори кема» теримга туширилди. Айни кунда 7500 тонналик хирмон учун кураш қизғин бормоқда.

СУРАТДА: (чапдан) бирлашма раиси Э. Қаршибоев ва 8-ширкат раиси М. Алламуродовлар.

Х. МИРЗАКАРИМОВ олган сурат.

ЧИГИТ ЗАВОДГА ҚАЧОН ЕТИБ КЕЛАДИ?

Денов ёғ-экструкция заводи янги мавсумни муваффақиятсиз бошлади: сентябрнинг 25 кунида белгиланганидан 500 тонна кам пахта ёғи ишлаб чиқарилди.

Чунки ҳар куни 800 тонна чигитни қайта ишлайдиган бу катта корхона хомашё—чигит етишмаслигидан 4 кун бекор турди. Ваҳоланки, вилоятнинг пахта тозалаш заводларида чигит тиқилиб ётибди. Аммо уни Деновга ташиб келтириш Сурхондарёдаги энг катта муаммога айланган. Қаранг, Жарқўрғон пахта тозалаш заводи 25 кунда 28 тонна, музрабодликлар эса 144 тонна чигит жўнатишди, холос. Ваҳоланки, аниқ маълумотларга қараганда, Жарқўрғонда 3 минг тонна, Музрабодда 4 минг тонна чигит «қачон Деновга борамиз», деб ётибди. Агар ишлар шу маромда давом этадиган бўлса, яқин кунларда Жарқўрғон, Термиз, Музробод пахта тозалаш заводларини чигит босиб қолади.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ДИҚҚАТ:
ЯҚИНДА САВДОГА ЧИҚАДИ
Педикулёз хасталигини даволашда қўлланиладиган янги, юксак самарали, нархи ҳам мақбул "Анти-Бит" дориси. Уни "Ўзхимфарм" ишлаб чиқариш бирлашмасида тайёрлашга киришилди.
Қўлланилиши жўн ва қулай: 25-30 грамм дори бир литр қайноқ сувда эритилади ва совигач, сочга суртилади, бошга целлофан дуррача танғилади. 25-30 дақиқадан сўнг соч иссиқ сув билан совунлаб ювилади. Сўнг соч тароқда тараліб, ўлик битлардан тозаланади. Қолган тайёр суюқликни шиша идишга солиб қўйиб, қайта ишлатиш мумкин. Соч шу зайлда 8-10 кундан кейин яна ювилса, битлдан бутунлай фориғ бўлади.
Дорини ва унинг эритмасини сақлаш муддати чекланмаган.
Эслатиб ўтамиз: препарат заҳарли эмас, аммо унинг кўз, оғиз ва бурунга киришидан сақланган маъқул.
Агар у кўзга кирса, оқиб турган сувда ювиб ташлаш керак.
Янги, арзон, аммо самараси юқори бўлган "Анти-Бит" дорисини "Ўзхимфарм" ишлаб чиқариш бирлашмаси дорихоналаридан сотиб олишингиз мумкин.
Телефонлар:
56-60-59, 56-71-68, 54-69-78.

АНА ШУНДАЙ МУРАККАБ УСКУНАЛАР

Илгари, Қашқадарё вилоятидаги газ конлари учун асқотадиган турли ускуна ва жиҳозлар Россия Федерацияси, Украинанинг саноат марказларида тайёрланарди. Иқтисодий алоқаларнинг тобора мураккаблашиб кетаётгани туфайли газ саноати учун зарур жиҳозлар республикамизнинг саноат корхоналарида ҳам тайёрланадиган бўлди. Чунончи, Чирчиқ шаҳридаги «Ўзбекхиммаш» ҳиссадорлик жамияти мутахассислари Шўртан газ конлари бошқармаси учун биринчи туркум ана шундай мураккаб ускуналарни тайёрлаб жўнатди. Чирчиқдан Шўртан газ конлари бошқармасига газни совутиб берадиган жиҳозлар, конденсат ажратиб олишда ишлатиладиган ускуналар келиб тушди.

Мамлакатимиздаги йирик Муборак газни қайта ишлаш корхонаси жамоаси ҳам чирчиқлик мутахассисларга ишлаб чиқаришда зарур бўладиган кўплаб ускуналар тайёрлаб беришни сўраб, буюртма жўнатдилар.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ДУБАЙГА БОРИБ ЎТИРМАНГ-
DUBAI BUSINESS CENTRE
ДЎКОНИГА БОРСАНГИЗ, БАС!
Panasonic
SONY
SHARP
aiwa
TDK
GoldStar
SAMSUNG
SUPER GENERAL

Бу ерда доимо истаган нарсангизни топасиз!
АУДИО ВА ВИДЕОАППАРАТУРАСИ, МАИШИЙ ЭЛЕКТРОТЕХНИКАСИ, САНТЕХНИКА
Тошкент, Содиқ Азимов к., 81. Тел.: (3712) 33-69-93, 36-09-57

TASHKOCAUTO

GOODYEAR
"Ташкочавто" ўзбек-турк қўшма корхонаси жаҳонда таниқли GOODYEAR фирмасининг барча турдаги енгил автомобиллари учун шиналарни сотади.
Тўлов шакли — ҳар қандай.
Нархи бозордагидан арзон.
Манзил: Тошкент, Ойбек шоҳкўчаси-47.
Алоқа учун телефон: 54-35-98.
Факс: 54-99-27.
GOODYEAR шиналари аъло сифатли, нархи баланд эмас.
"ТАШКОЧАВТО" ўзбек-турк қўшма корхонаси

"ИНФОРМ—ПРОСПЕКТ" -
Сизга омад калити!
Тошкент омборхонасидан арзон нархларда пул ўтказиш йўли билан
компьютерлар, принтерлар, узлуксиз электр билан таъминлаш анжомлари, хориж маҳсулотлари, компьютер программаси ва тармоқ таъминотини
таклиф этади
Мурожаат учун телефон:
(3712) 45-44-38.

Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерлар ва аудиторлар ассоциацияси
маълум қиладики, лицензияли аудиторлар тайёрлаш бўйича навбатдаги гуруҳнинг биринчи машғулоти 1995 йил 24 октябрда бўлади.
Вилоят гуруҳи (ўқиш муддати - ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда 1 ой).
Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 1993 йил 10 июндаги 42-рақамли буйруғига мувофиқ вазирлик тасдиқлаган дастур бўйича лицензияли аудиторлар тайёрлаш ҳуқуқи фақат бухгалтерлар ва аудиторлар ассоциациясига берилган.
Доимий амал қиладиган курсларга қабул давом этмоқда:
- бошловчи бухгалтерлар - 2 ой;
- бухгалтерлар малакасини ошириш - 2,5 ой;
- қўшма, чет эл, кичик корхоналарда ишлаш учун молия директорлари - 6 ой.
Ҳужжатлар қуйидаги манзилда қабул қилинади:
Тошкент, Ниёзбек йўли, 6 (собиқ Урицкий кўчаси), автобусларнинг "Олой бозори", трамвайларнинг "Қозоғистон" кинотеатри бекати.
Телефонлар: 34-01-87, 35-72-51.

XEROX 5317, 5331, 5332 ихчам нусха кўчириш машиналари кенг имкониятларга эга.

Турли ўлчамли қоғозлардан фойдаланиб асл нусха ўлчовини автомат усулда аниқлаб, икки томонлама ёки рангли қилиб нусха кўчиришингиз лозим бўлса XEROX 5317, 5331, 5332 машиналари айни муддаодир!

XEROX машиналарининг имкониятлари уларнинг нархига мос тушади. Одатда XEROXнинг дилерлик тармоғи сизга эҳтиёт қисмлар ва бошқа ишлатиладиган ашёларни юқори сифатда ва мақбул нархларда кафолатлайди.

RANK XEROXнинг
Ўрта Осиё бўйича ваколатхонаси
Алмати (3272) 62-00-45
Тошкент (3712) 39-47-16

XEROX®
СИЗНИНГ ЭҲТИЁЖИНГИЗГА МОС ТУШАДИГАН НУСХА КЎЧИРИШ МАШИНАЛАРИ

The Document Company XEROX

Ксероксга хос афзалликлар - мустаҳкамлик ва аъло техник тавсиф.

Бизнинг ваколатли дилерларимизга мурожаат этинг:

ШАҲАР	ДИЛЕР	ТЕЛЕФОНЛАР
Актюбинск	ВТИ	(3132) 22-17-50
Алмати	Оргтехника-ДОС	(3272) 39-20-54
Алмати	Техмарказ	(3272) 33-11-79
Алмати	С.К.Б. Техимпекс	(3272) 69-20-73
Алмати	Копимарказ	(3272) 60-28-48
Алмати	Глотур	(3272) 30-42-41
Атирау	Ронар Сервис	(3122) 23-58-32
Бишкек	Арашан	(3312) 21-64-43
Жезқазған	Делси	(3102) 75-76-25
Жамбул	Арасан	(3262) 24-15-26
Қарағанда	Алекс	(3212) 51-76-00
Қарағанда	Элком	(3212) 58-25-58
Кокчетав	Марина К	(3162) 24-73-27
Кустанай	Техсервис К.С	(3142) 39-57-27
Павлодар	Электроавтоматика	(3182) 71-60-62
Павлодар	Элком-П	(3182) 47-06-91
Тошкент	Ўзбекксерокс	(3712) 39-43-32
Тошкент	ТЭРЭА	(3712) 96-19-20
Усть-Каменогорск	Техмарказ	(3232) 65-08-92
Чимкент	ТОО Қозоғистон	(3252) 27-96-41
Экибастуз	Сауда	(3183) 23-93-72

Uzbek Xerox
Буюк Турон кўчаси, 41
тел.: 39-17-88, 33-54-25

XEROX®
Authorised Dealer

Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги олдидан

Амир Темур ҳақида қарийб етти асрдан буён ёзишади. Уларнинг айримларини соҳибқироннинг ўзи айтиб ёздирган ёки назаридан ўтказган бўлса, айримларини турли тоифадаги замондошлари дарж этган.

ОЙНИ ЭТАК БИЛАН ЁПИБ БЎЛМАЙДИ

Котиб ва мирзолар сафида чинакам мухлислару, ашаддий душманлар бўлгани ҳам рост. Шуниси таассуфлики, Шарқдан бошланган тараққиёт шамоллари Ғарбга кўчиб, Амир Темир ҳақида ўз ватанидан кўра Европада кўпроқ қалам тебратишди. Узоқ йиллик мустамлака шароити эса меросхўрликдан бутунлай маҳрум этди, ҳатто тарих ҳақиқатини бузиб талқин қилиб, миллат ғурурини ўзига ёв қилиб кўрсатди. Соҳибқирон феъл-атворидаги ҳаракатларни қалбдан ҳис қиладиган, миллий, руҳий унсурларни чуқур тушунадиган ватандошлар эмас, балки унинг юртини умрида кўрмаган, ҳатто қайси динда эканлигини билмайдиганлар бобокалонимизни ўз дидларига мослаб тавсифлаб келдилар. Уларнинг ёзганларида ҳамма нарса бўлиши мумкин эди, аммо қалб ҳарорати, юрак чўғи бўла олмасди ва ўқиган кишида илиқлик (меҳр) уйғота олмасди. Бу табиий ҳол ва бунинг учун ҳеч кимдан хафа бўлмаслик керак.

Ҳозирги авлод бир нарсадан тўла ифтихор қилиши мумкин: биз юртимиз Ўзбекистон мустақиллигини кўра олдик. Бу буюк ҳақиқат ўзбек халқини бутун борлиги билан кашф этишга йўл очди. Жумладан, тарихимиз, буюк боболаримиз ҳаётини ўрганиш энди чинакамига бошланди. Инчунун, Амир Темур ҳам энди турли туҳмат ва чаплашлардан покланиб, бутун бўй-басти билан жаҳон афкор оммаси кўз олдида намоён бўлғусидир.

Амир Темур ва темурийлар ҳаёти-фаолиятини қайтадан ўрганиб, эзгуликка ташна инсониятнинг маънавий хазинасига туҳфа этиш биз ворисларнинг тарихий бурчимиздир. Бу йўналишдаги ишлар, эҳтимол, икки жабҳада олиб борилар: янги маълумотларни излаб топиш ва олдинги фикрларга изоҳ бериш. Албатта, бу ёғини илм аҳлининг ўзи ҳал қилади, лекин бир нарса аниқки, ҳар икки соҳада ҳам юмушлар етарли.

Нафсиламрини айтганда оғриқли дунё ўз дардларига шифо излаяпти. Ижтимоий ҳаётнинг бир қирраси — давлатлараро муносабатларни кўздан кечирганда айни пайтда ер юзида ўнлаб оловли нуқталар пайдо бўлиб қолган. Бу можароларда қирғин қуроллари ишлатилмоқда ва юзлаб бегуноҳ одамлар қурбон бўлаяпти. Табиийки, бундай ҳолнинг юзага келишида давлат бошлиқлари, сиёсий арбоблар бурчлидирлар. Ҳолбуки, Амир Темур ҳукмронлиги даврида Урал тоғидан то Арабистон саҳроларигача бўлган катта ҳудудда мутлақ тинчлик ҳукмрон бўлган. Бундай осойишталикка, баъзилар талқин қилганидек, фақат қон тўкиш ёки ҳақини талаб қилганни қириш (буларнинг ўзи аслида — нотинчлик) билан эришиб бўлмаган. Ҳокимиятни адолатли тартиблар бошқарган, жилов эса инсофли, диёнатли одамлар қўлида бўлган. Очиғи, бу «сир» шунчалар теранки, уни изоҳлаш учун ўнлаб жилдлар етмайди. Бобокалон таълимотининг оламшумуллиги ҳам шунда. Қолаверса, ана шу ҳақиқатни англаш йўлида асрлар оша интилиб келинди.

Темур ва темурийлар даври ҳақидаги тадқиқотлар форс, туркий, инглиз, немис, француз, хитой, рус, испан, япон — умуман дунёдаги барча йирик халқлар тилларида яратилди. Муаллифлар ўз маълумотлари ва савиялари даражасида асарлар ёздилар. Лекин уларнинг жуда оз қисмида фикрлар тарих ҳақиқатига мос келади. Аксариятида эса қаламнинг ихтиёри ғаразли кишилар қўлида бўлганлигидан воқелик бузиб талқин этилди. Ҳатто баъзи муаллифлар ҳар қандай андишани унутиб қўйиб, очиқча ҳақорат йўлини тутганлар. Бундай ҳолларнинг сабаблари турлича бўлиши мумкин. Аввало, биринчи манбалар (асосан, эски ўзбек ва форс) тилини билмаслик туфайли жонли гувоҳларнинга сарларидан бехабарлик, иккинчидан эса илмий холислик ва инсоний ҳалолликнинг етишмаслигидан ана шундай нохушликлар юзага келган. Афсуски, даражалари турлича бўлган асарлар қайта-қайта нашр этилган ва шулар асосида жамоатчилик фикрлари шаклланиб қолган. Темур ва темурийлар давлатининг ҳарбий санъати, давлатни бошқариш тартиблари, илм-фан ёки дипломатия масалалари академияларда, олий ўқув юртларида ўқитилгани туфайли жамиятнинг юқори табақаси — маърифатли ва маълумотли кишилар тасаввури тўлароқ бўлиши мумкин (лекин улар ҳам сиёсий нуқтаи назардан ҳақиқатни тан олмасдилар), кўпчилик эса халқ китоблари, тушунилиши осон бўлган эртакнамо асарлар орқали хабардор бўлганлар. Улар, табиийки, ўз халқининг баҳодирлигини улуғлаш, ёв (бу ўринда Темур ва темурийлар)га қарши курашган паҳлавонларини кўкка кўтариб мақташ руҳида бўлган. Бундай китобларда энг оддий унсурлар ҳам атайин ёки билимсизликдан бузиб кўрсатилган.

Албатта, бу бир халқнинг ўша пайтдаги кайфиятини ифодаловчи, илмий қиммати ҳеч нимага арзимайдиган нарса. Унда фольклорга хос муболағага эрк берилгани, сўзловчининг ўз рақибини ўта қора бўёқларда акс эттиргани кўриниб турибди. Афсуски, ана шундай сохта маълумотлар кўп йиллар давомида дунё халқлари орасида тарқалиб келди ва бутунлай тескари тасаввур ва таассуротлар пайдо қилди.

Барибир ҳеч ким, жумладан, юқоридаги адабий ёдгорлик ижодкорлари ҳам ойни этак билан ёпа олмас эдилар. Қиссанинг давомида ана шу ўтда ёнмас, сувда чўкмас мингбиржон ўз ёмонлигини ташламай, дунёнинг ярмини «босиб олгани», ҳатто Москвани остин-устун қилган Тўхтамишни енгиб, пойтахт остоналарига яқинлашиб қолгани, бундан ўтакаси ёрилган улуғ княз Василий Дмитреевич худога илтижо қилгани, шундан кейин епескоплар ва поплар, монахлар ва князлар, боярлар ва мужиклар — ҳамма черковларга бориб, Исодан мадад сўрагани ва... Темур қайтиб кетгани ҳикоя қилинади. Бу ўринда кечаги одамнинг қандай қилиб буюк бир давлатни ларзага солиш даражасига етгани қиссахонни қизиқтирмайди ва эҳтиросли ҳикоясининг замирида ғирт ёлғон яширганини ҳам бекитмайди. Рост гапни эса тарих билимдонлари дарж этмоқда: «Амир Темур Тўхтамишни жиловлаб, Русь давлатини ҳалокатдан қутқариб қолди». (Тўхтамиш Темурнинг душмани эмас, ихтиёридаги лашкарбошиси бўлган).

Одамзотни зулм ва зўравонликдан қутқаришга аҳд қилган, адолат ўрнатмоқчи бўлган улуғ инсоннинг хизматлари ана шундай тухматлар остида қолиб келди. Унинг шаън-шавкатини қоралаш учун турли ёлғонлар тўқиб чиқилаверди. Эски тилларнинг бирида ёзилган Мецопский Фоманинг Темур ҳақидаги китобида баъзи тарихий шахслар ва шаҳарларнинг номлари, саналар қайд қилинганини ҳисобга олмаганда уйдирма-эртакка ўхшовчи бу «асар»да энг муҳим тарихий далиллар ҳам бузиб кўрсатилади. Гўёки Темур ёлғон ваъдалар билан ёки подшоҳларга қизларини ҳаля этиб, уларнинг ерларини эгаллаб олган. У шоҳ Мансурнинг элчиси кўзи олдида кўзичоқни сўйдириб, қонини ичади...

Темур ҳақидаги асарларнинг барчасида унга нисбатан қора чапланган десак, инсофдан бўлмас. Илмда ҳақиқатни байроқ қилган, ўз виждонини сотмаган кўплаб олимлар соҳибқирон ҳақида чуқур ҳурмат ва эҳтиром сақлаб қалам тебратдилар. Бу ҳолни А. Якубовский, В. Бартольд, Л. Зимин ва бошқа ҳозирги замон хорижлик тарихчилар ижодида кўриш мумкин. М. Иванин Амир Темурнинг ҳарбий саркардалик санъатини махсус тадқиқ қилган бўлса, Л. Лянглэ соҳибқирон ҳаётидаги чалкаш ўринлардан бири — Елдирим Боязид билан муносабатларини анча ишончли ёритди. Унинг французчадан таржима қилинган «Темурнинг ҳаёти» асарида шундай маълумот бор: «Темур 1336 йил 7 май, сешанба куни кечаси Кеш шаҳри деворлари яқинидаги Сабз деган жойда туғилди». Албатта, олимнинг бу далилни қайси манбадан олгани эътиборли.

Айрим олимлар, адиблар Амир Темур ҳаётига қанчалик ихлос билан ёндошмасинлар, уларнинг асарлари баъзан ғализликдан ҳоли эмас. Бирида воқеалар бузиброқ талқин қилинса, бошқасида тарихий шахслар чалкаштирилади ёки ҳодисаларнинг ботиний асослари нотўғри шарҳланади. Шу нуқтаи назардан 1587—88 йилларда яратилган Кристофер Марлонинг «Буюк Темур» драмасини эсга олайлик. Бу далилни — инглиз драматурги, буюк Вильям Шекспирнинг замондоши К. Марлонинг эътибори ва қирол театрида бизнинг аждодимиз ҳақидаги асарнинг қўйилишини қувонч билан қайд этиб юрдик. Бу гап ташқи томондан ҳақиқатан эътиборли, бироқ ўша давр ҳаётининг акс эттирилиши, тарихий адолат тамойилига кўра эса анча мунозарали.

Оддий этикдўзнинг ўғли Кристофер ўз иқтидори билан қуйи табақадан шоир ва драматург даражасига кўтарилди. Кембридж университетини тугатиб, бакалавр илмий даражасини олди. Лондонга келиб, театрда актёрлик қилди, драмалар ёзди. У «Фауст», «Эдуард II» каби асарларини яратди. Бирданига тарихий солномалардаги Самарқанд ҳукмдори тимсоли уни ўзига жалб этди. Амир Темур шахсидаги буюк қудрат, енгилмас куч, даҳо ақлга мафтун бўлди. Марло Европа тараққиётига кучли туртки берган зотнинг тимсолини саҳнага олиб чиқди. Қирол театри узоқ йиллар ўз мавсумини унинг асари билан бошлади. Булар — яхши, бироқ, эҳтимол, ишончли манбалардан бехабарлик туфайли драмада кўп маълумотлар нотўғри талқин этилди. Муаллиф Темурни скифлар йўлбошчиси сифатида кўрсатган. Ҳолбуки, ўртада қарийб минг йиллик давр ётибди. Ёки Боязид билан муносабатларини чалкаш талқин этади: гўё уни темир қафасга солиб ўзи билан олиб юрган, шу қафаснинг устига чиқиб отга минган...

Ҳолбуки, асирликдаги Боязидга Темур шоҳларга хос муносабатда бўлган, давлатини ўғилларига қайтариб берган, ўзини ҳам озод қилиши арафасида бевақт ўлим туфайли Боязид вафот этган.

Ўн икки ёшида «Қуръони карим»ни ёд олиб, Ислом дини қоидаларини заррама-зарра ўрганган, ўзи ҳам «Форсий қуръон» деб шуҳрат қозонган «Маснавий» асарини яратган мавлоно Жалолиддин Румий «Фиҳ ма-фиҳ» асарида ёзган эканлар: «... кўнгил аҳли ва жавҳар эгаси бўлган зот ўзга бировни уриб, бошини ёрса, ҳамма калтакланганни мазлум дер. Аслида эса урган мазлумдир. Золим ҳеч қандай хайрли ва фойдали иш қилмаган кимсадир. Шунга кўра ҳалиги таёқ еган ва боши ёрилган золимдир, калтаклаган эса шак-шубҳасиз — мазлум. Чунки у (калтаклаган) жавҳар соҳиби ва у қилган ҳар бир иш Тангрининг ишидир. Сабаб—у Тангрида фоний бўлгандир. Тангрини золим демайдилар». (У. Абдулваҳоб таржимаси). Бизнинг жўн тасаввурларимизни остин-устун қилиб юборадиган бундай қоидаларни чуқурроқ изоҳлашдан ожизмиз. Аниқ гап шуки, бизни ҳеч ким ўтган ишлар учун шоҳидликка чақирмайди, бизнинг вазифамиз — ўша жаҳду жадаллар туфайли эришилган бойликдан тўла баҳраманд бўлишдир. Қолаверса, ҳаётининг бош мақсадини аниқ билган соҳибқирон бобомиз бутун фаолиятини Яратганнинг амрига ихтиёр этган эдилар: «...давлат ва салтанатимға боғлаган менинг биринчи тузугим — Тангри таолонинг дини ва Муҳаммад мустафонинг шариатига дунёда ривож бердим. Ҳар ерда ва ҳар вақт Ислом динини қувватладим». («Тузуклар»дан).

... Йиллар шамоли жанглар сурони-ю, тож-тахт таҳликаларини учириб кетди. Қўлларда ўйнаган қиличлар чириб битди. Гўзал шаҳарлару дунёни лол қолдирган илм, даврнинг барча саволларига жавоб топган тафаккур шуъласи-ю ўша фароҳли кунларнинг танҳо шоҳиди — Қуёш боқий турибди. Қўлимиз тарихнинг узоқ сарҳадига етмайди, бироқ боболардан қолган улуғ мерос илкимизда.

Бутун илмий фаолиятини ана шу ҳақиқат ҳимоясига бағишлаган ва унинг рўёбини кўраолган муҳтарам нуроний аллома ҳозирги баъзи ноилмий гаплардан зада бўлиб, ўз эътиқодининг келажагига ташвиш билдиргандек, безовта шивирлайди: «Амир Темуримизни асрашимиз керак».

Эндиликда буюк бобокалонимизнинг муборак номи катта бир маданиятнинг рамзий атамасига айланяпти. Бу икки сўз замирида қарийб беш юз йиллик тарихимиз ва дунё тараққиётининг ёрқин саҳифалари мужассамлашган.

Ҳаким САТТОРИЙ,
журналист.

Тўйҳат

МАКТАБ ЯРАТГАН ОЛИМ

Нефть ва газ геологияси соҳасида самарали ишлаган, илмий мактаб яратган олимлардан бири академик Обид Акромхўжаевдир. Номи Ҳамдўстлик мамлакатларида ҳамда хорижда машҳур алломанинг илмий тадқиқот доираси кенг ва ранг-баранг.

У литология, петрография, минералогия, палеогеографиядан тортиб регионал геология, тектоника, геохимия, нефть ва газ конлари геологияси соҳаларида баракали изланишлар олиб борди. 400 дан ортиқ илмий ва илмий оммабоп асарлари, 20 та йирик монографиялари чоп этилган.

Изланувчан олим нефть ва газнинг қатламларини аниқлаш ва классификациялаш соҳасида катта ишлар олиб борди. Биринчилардан бўлиб Фарғона нефть ва газ ҳавзаси мисолида Бур даври ётқизиқларининг нефть ва газга нисбатан истиқболини белгилашга доир асарлар ёзиб, нашр эттирди. Муаллифнинг башоратлари Бур даври ётқизиқларида янги нефть ва газ конлари очилиши билан тасдиқланди. Шунингдек, олим бепаён Устюрт чўлида нефть — газ конларини қидириш ишларининг йўналишларини ҳар томонлама асослаб бердики, натижада бу ерда янги нефть ва газ конлари (Қувониш, Шахпахти, Борсакелмас, Оқчалоқ ва бошқалар) очилди.

О. Акрамхўжаевнинг нефть — газ геологияси фанининг асосий фундаментал муаммоларини ҳал қилишга қаратилган тадқиқотлари назарий ҳамда амалий жиҳатдан катта аҳамиятга эга бўлиб, нефтнинг келиб чиқиши ҳақидаги назарияга салмоқли ҳисса бўлиб қўшилди. Лабораторияларда ўтказилган ноёб тажрибалар натижасида дунёда илк бор тоғ жинслари таркибидаги органик моддалар билан узвий боғлиқ нефть-газ (углеводородлар) уюмлари кашф этилди. Бу ҳол мавҳум мулоҳазалардан табиатдаги Мавжуд моддий маҳсулотларни анализ қилишга ўтиш, углеводородларнинг асоси органик моддадан ажралиб чиқиб, конларда йиғилишигача босиб ўтадиган йўлни кузатиб боришга имкон берди. Бунда модданинг атом ва молекуляр даражасини ўрганиш имкониятига эга бўлган нозик асбоб-ускуналардан фойдаланилди.

Натижада нефть ва газ заҳираларини ҳисоблашнинг янги, ҳажмий-генетик усули яратилди.

Унинг сафдошлари, шогирдлари томонидан олиб борилаётган фундаментал ва методик тадқиқотлар хорижий мамлакатларда ҳам машҳур. Унинг илмий мақолалари Америка Қўшма Штатларида; Франция ва Венгрияда чет тилларда чоп этилган. 1988 йилда эса О. Акрамхўжаевнинг украин ва қирғиз олимлари билан ҳамкорликда Москвада чиққан «Қадимий дельта ётқизиклари билан боғлиқ бўлган нефть ва газ конларини қидириш услублари» деб аталган китоби ҳинд олимлари таржимасида Англияда нашр қилинди. У кўплаб халқаро конгресс ва симпозиумларнинг фаол қатнашчиси.

Олимнинг илмий фаолияти Ўзбекистон нефть-газ геологияси ва саноатининг тараққиёти билан чамбарчас боғлиқ. У бутун куч-ғайратини, билим ва тажрибасини геологиянинг амалий ва назарий масалаларини ҳал қилишга сарфламоқда. У 1959-1988 йилларда нефть ва газ геологиясини разведка қилиш институтини ташкил қилиб, унга раҳбарлик қилди. Юқори малакали мутахассислар тайёрлашда жонбозлик кўрсатди. 1989 йилда эса Ўзбекистон Фанлар академиясининг вице президенти лавозимига сайланди.

1967 йилда О. Акрамхўжаев бошчилигида бир гуруҳ олим ва мутахассислар, нефтчи геологлар ҳамкорлигида ёзилган «Ғарбий Ўзбекистон (Қорақалпоғистон)нинг янги нефть-газ районини саноат нуқтаи назаридан ўрганиш истиқболлари» асари, академик И. М. Губкин номидаги Давлат мукофотига сазовор бўлди. Республикамизнинг риф комплексларида газ конденсат ва олтингугуртли газнинг йирик уюмларини кашф этганликлари ва қидирув ишларида фаол қатнашганликлари учун олим ва Ўзбекистон геология вазирлигининг бир гуруҳ ходимлари давлат мукофоти билан тақдирландилар.

У ажойиб педагог ҳамдир. Ўрта мактабнинг оддий ўқитувчиси даражасидан илмий мудирликкача бўлган йўлни босиб ўтди. 1966 йилдан ЎзФА академигидир.

Меҳнатсеварлиги, ташаббускорлиги, ўз касбига садоқати туфайли унинг меҳнатлари юқори баҳоланди. Қатор орденлар медаллар, фахрий ёрлиқлар билан мукофотланди. Ўзбекистонда ва Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган фан арбоби унвонлари берилди.

Олим Обид Акрамхўжаев ўзининг 75 йиллик юбилейини ана шундай меҳнат маҳсули билан кутиб олаётир.

И. Х. ҲАМРАБОЕВ,
Х. А. АКБАРОВ,
Ўзбекистон ФА академиклари,
М. Э. ЭГАМБЕРДИЕВ,
Геология-минералогия фанлари доктори,
К. Т. ТУРСУНОВ,
Геология-минерология фанлари номзоди.

ЎТМИШ КЕЛАЖАККА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Ўзбекистон давлат Санъат музейида Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, Қорақалпоғистон Республикасида хизмат кўрсатган рассом Игорь Савицкий таваллудининг 80 йиллигига бағишланган кеча бўлиб ўтди.

Игорь Савицкий ҳақиқатан ҳам бой ва ажойиб ҳаёт кечирган инсон эди. Бугунги кунда унинг ижодий мероси кўпгина мамлакатларда эътибор қозонган. Машҳур рассом тўплаган ва Нукусдаги халқ санъати музейига қўйилган асарлар ҳақиқатан ҳам ноёб ҳисобланади. Ҳозир музей унинг номи билан аталмоқда.

Қадимий Хоразм тарихи билан қизиқиб қолган рассом Нукусга кўчиб келган ва бу ерда музей очиш учун бошқа рассомларнинг асарларини тўплаган, Қорақалпоғистоннинг кам ўрганилган ҳудудларида археологик тадқиқотларни ташкил этишда қатнашган эди.

Кечада тўпланган Ўзбекистоннинг машҳур рассомлари, Игорь Савицкийнинг дўстлари ва шогирдлари бу улкан санъаткор шаънига илиқ гаплар айтдилар.

(ЎзА).

"JUR BEK"

«ЖЎРАБЕК» ХУСУСИЙ ДОРИХОНАСИ ЧОРЛАЙДИ!

Бугунги кунда аҳолининг дори-дармонларга бўлган эҳтиёжини қондириш мақсадида "Жўрабек" хусусий дорихонаси жаҳондаги кўплаб фармацевтика саноати корхоналари, фирмалари билан ҳамкорликда иш олиб бормоқда. Жумладан, Англиянинг "Стерлинг Хелс" фирмасидан харид қилинган оғриқ қолдирувчи ва иситма туширувчи "Панадол" дорисининг саккиздан ортиқ тури чақалоқдан тортиб то кекса беморларгача даволашда бебаҳо малҳам бўлмоқда.

Panadol Tablets

ҲУРМАТЛИ МИЖОЗЛАР!

Дори-дармонлар танқис бўлиб турган бугунги кунда Сиз учун фақат "Жўрабек" хусусий дорихонасигина дунёнинг исталган бурчагидан дардингизга малҳам бўладиган зарур дори-дармонларни топиб, арзон нархларда етказиб бера олади!

Тўлов усули - турлича.

ДОРИХОНАМИЗ ХИЗМАТИДАН ФОЙДАЛАНИНГ!

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, "Бешёғоч" майдони, Олмазор кўчаси, 165-уй. Телефон: 45-60-40, факс: 45-41-46.

Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

КУРАШ КЕСКИНЛАШДИ

Ўзбекистон IV миллий чемпионати охирлашган сайин учрашувлар тобора кескин тус олиб, қизиқарли ўтяпти. 26-тур учрашувлари ҳам бундан ҳоли бўлмади.

Турнир пешқадамларидан бири Фарғонанинг «Нефтчи» жамоаси ўз майдонида «Темирйўлчи»ни қабул қилди. Учрашув тақдири биринчи бўлимнинг 20-дақиқасидан сўнг деярли ҳал бўлди. Чунки дастлабки дақиқаларданоқ ҳужумга ўтишган фарғоналиклар 8 ва 10-дақиқада қўқонликлар дарвозасини икки бор ишғол этишди. Ҳар икки тўп муаллифи Шуҳрат Шамсиев бўлди. 20-дақиқада эса С. Андреев «Темирйўлчи» дарвозасига учинчи тўпни киритди.

Иккинчи бўлимнинг бошида қўқонликлар кетма-кет тўп киритишиб (Абдувалиев, Қосимов) ҳисобдаги фарқни қисқартиришга эришишди. Бироқ 78-дақиқада Андрей Фёдоров 11 метрлик белгидан қўқонликлар дарвозасига тўртинчи тўпни киритиб, учрашувга нуқта қўйди ва 4:2 ҳисобида майдон эгалари ғалаба қозонишди.

«Навбаҳор» эса кеча кечқурун Самарқандда «Динамо»нинг меҳмони бўлди.

«Янгиер» — «Трактор» ва «Наврўз» — АСК учрашувларида ҳисоб очилмади. «Атласчи» — «Пахтакор» учрашувида эса марғилонлик Қамчиевнинг ўз дарвозасига киритган ягона тўпи тошкентликларга ғалаба келтирди.

Қолган учрашувларда қуйидаги натижалар қайд этилди:

«Машъал» — «Сўғдиёна» — 2:0, «Чирчиқ» — «Политотдел» — 1:3. АСК — «Янгиер» ўртасидаги 25- турнинг кечиктирилган учрашувида сурхондарёликлар 3:1 ҳисобида ғалаба қозонишди.

Бугун «Пахтакор» марказий стадионида «Пахтакор» — «Нефтчи» жамоалари ўзаро куч синашади.

ГОЛ УРМАЙ ҒАЛАБА ҚИЛИБ БЎЛМАЙДИ

Футбол мухлислари учун яхши маълумки, бундан бир ой муқаддам олимпия терма жамоамиз Тожикистонда кутилмаганда дуранг ўйнаб, кейинги саралаш босқичига чиқиш учун ўз олдидаги вазифани янада мураккаблаштирган эди. Гарчи Олимпия терма жамоамиз олдида сўнгги учрашувда қозоғистонликларни тўртта тўп фарқи билан ютишдек, бажариш қийин бўлган вазифа турган бўлсада, футбол мухлислари жамоамизнинг чиройли ўйин кўрсатишидан умид қилишганди. Лекин олимпиячиларимиз Алматида ўз мухлислари ишончини оқлашмади. Гуруҳдаги сўнгги учрашувни 3:1 ҳисобида бой беришди. Олимпиячиларимиз жавоб тўпини учрашув якунланишига саноқли дақиқалар қолгандагина қозоғистонликлар дарвозасига (Зафар Мусабоев) киритишди. Тўғри, жамоамиз учрашув давомида майдонда устунлик қилишди, яъни тўпни кўпроқ бизнинг футболчилар бошқаришди. Лекин бундай устунликдан кўра дарвозага тўп киритиш афзалроқ эканлигини қозоғистонлик олимпиячилар бу гал ҳам исботлашди. Ҳа, жамоамиз сафида тўпни дарвозага аниқ йўллай оладиган ўйинчилар йўқлиги нафақат ушбу учрашувда, балки барча Олимпиада саралаш ўйинларида кўзга ташланди.

Шундай қилиб, қозоғистонлик футболчилар гуруҳда ғолиб чиқишиб, кейинги босқичда Корея ва Хитой олимпиячилари билан баҳсни давом эттирадиган бўлишди. Бизнинг олимпиячилар эса Атланта Олимпиядасидан кейинги Олимпиадагача томошабинга айланишди.

Расул ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Кенгаши Олий Мажлис депутати, «Халқ бирлиги» ҳаракатининг раиси Т. Долимовга онаси
Инобат ДОЛИМОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Малиорация ва сув хўжалиги вазирлиги ҳайъати ва жамоаси Зарафшон водийси сув хўжалиги бошқармасининг бошлиғи И. Азимовга отаси
Чори АЗИМОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Ўзбекистон «Маҳалла» хайрия жамғармаси ҳамда Тошкент шаҳар бўлими бошқарувлари Республика «Маҳалла» хайрия жамғармаси раиси муовини Ниғматилла Абдуллаевга акаси
Фатҳулла АБДУЛЛАЕВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент давлат университети ректорати ва жамоат ташкилотлари университет проректори академик Тўрабек Долимовга онаси
Инобат ДОЛИМОВАнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзсаноатхўжаликқурилиш» корпорацияси «Ўзқурилишбутлаш» уюшмаси раҳбари муовини Неъматжон Махаммаджоновга отаси
Ҳикмат МАҲАМАДЖОНОВнинг
бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг академик О. С. Содиқов номли биоорганик кимё институти жамоаси ФФМНОС лабораторияси етакчи илмий ходими, кимё фанлари доктори, профессор Д. Долимовга онаси
ИНОБАТ аянинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг академик О. С. Содиқов номли биоорганик кимё институти жамоаси катта илмий ходим С. Муҳамадхоновга акаси
Турғут МУҲАМАДХОНОВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент ҳисоб-муҳосиблик техникуми жамоаси нафақахўр
Салим ШЕРМАТОВнинг
вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Қишлоқ хўжалиги 36-07-94;
Иқтисодиёт 36-36-65;
Маънавият 36-35-60;
Ахборот 36-29-89;
Тунги муҳарририят 33-10-28.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — К. Раҳсиев.
Навбатчи — Т. Долиев.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 0452. 51671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топшириш вақти—21.00 1 2 3 4 5 6

Босишга топширилди — 20.20.